

Załącznik
do uchwały Nr
Rady Miasta Krakowa z dnia

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY DLA
GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW
NA LATA 2019 - 2021**

Spis treści

1	WPROWADZENIE	3
1.1	Założenia Programu	3
1.2	Model pracy nad Programem	6
2	DIAGNOZA.....	7
2.1	Rodzina w Krakowie – rys demograficzny, charakterystyka, wybrane przykłady infrastruktury społecznej miasta	7
2.2	Wybrane aspekty Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018 - przegląd przedsięwzięć realizowanych na rzecz rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży w 2017 roku oraz uwagi ewaluacyjne.....	9
2.3	Potrzeby krakowskich rodzin z dziećmi a kierunki rozwoju systemu wspierania rodziny.....	22
3.	ADRESACI PROGRAMU	25
4	CELE PROGRAMU I PLANOWANE DO REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA	26
5	MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	57

1 Wprowadzenie

Program Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2019 – 2021 nawiązuje do działań podejmowanych w Gminie w latach ubiegłych. Opracowany w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, której art. 176 pkt 1 stanowi, iż do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny, wyznacza kierunki działań podejmowanych na rzecz kształtowania pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem, wzmacniania systemu rodzinnego w prawidłowym wypełnianiu jego funkcji, jak również zapewniania opieki oraz organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży.

Program Wspierania Rodziny jest zgodny ze Strategią Rozwoju Krakowa: Tu chcę żyć. Kraków 2030, cel operacyjny V.3. „Spójność społeczna” oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Krakowa na lata 2015-2020. Obszar wspierania rodziny stanowiąc jedną z dziedzin planowania strategicznego, pozostaje w ścisłej korelacji z edukacją, promocją zatrudnienia, reintegracją zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu, profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień, wsparciem osób niepełnosprawnych oraz zdrowiem psychicznym.

Zadania w ramach Programu realizowane są zarówno przez organy administracji samorządowej, jak również podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, czyli organizacje pozarządowe społeczne, związki wyznaniowe i Kościoły.

1.1 Założenia Programu

Myślą przewodnią krakowskiego Programu Wspierania Rodziny na lata 2016-2018 było połączenie aktywności różnych instytucji, organizacji, aktorów społecznych i stworzenie spójnej, dostępnej oferty różnorodnych przedsięwzięć adresowanych do wszystkich rodzin z dziećmi mieszkających w Krakowie. Elastyczność i otwartość przyjętej formuły Programu służyła rozwojowi zarówno sfery oddziaływań kompensacyjno-naprawczych, jak i wzmocnieniu roli profilaktycznej, postrzeganej jako rodzaj swoistej inwestycji w „zdrowie” rodziny, opartej na kształtowaniu strukturalnego systemu wspierania rodziny. Jego aksjologiczne ramy zostały ujęte w formie akronimu „R.O.D.Z.I.N.A.”, podkreślając ważność każdej rodziny, szczególne poszanowanie dla jej autonomii, kluczowe znaczenie satysfakcji odbiorców oferty, otwartość na dyskurs społeczny, postulowane potrzeby, oczekiwania oraz dynamikę ich zmian, sprawne realizowanie dotychczas sprawdzonych form działania i poszukiwanie nowych rozwiązań, kreowanie przestrzeni do integracji wszystkich krakowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży. Korespondując z opisanymi założeniami, Program Wspierania Rodziny na lata 2019-2021, będzie stanowić swoistą kontynuację tej koncepcji, rozwijając i doskonaląc szereg przedsięwzięć zainicjowanych w latach ubiegłych. Jednocześnie, w większym stopniu zaakcentuje znaczenie więzi rodzinnych i szczególną rolę budowania oferty pomocowej w odniesieniu do naturalnego rytmu życia rodziny.

W rozwoju dziecka więzi rodzinne odgrywają decydującą rolę, stając się prototypem relacji społecznych i późniejszego funkcjonowania w pozycji osoby dorosłej. Rodzina jako naturalne środowisko wychowawcze kształtuje osobowość dziecka najsilniej i najdłużej, wpływa na jego wizję społeczeństwa, postawy, wyznawane wartości. Niezależnie od jej

struktury, uwarunkowań kulturowych, kolejne fazy cyklu życia rodzinnego wyznaczone są przez takie same, dające się przewidzieć wydarzenia, np. narodziny dziecka, rozpoczęcie nauki szkolnej, dorastanie potomstwa. Zachodzące zmiany, proces adaptacji rodziny do funkcjonowania w nowych warunkach, wiążą się z pokonywaniem trudności, przeżywaniem wielu, często negatywnych, emocji i napięć. Pomimo ogólnych podobieństw, cykl życia danej rodziny charakteryzuje się właściwą tylko dla niej samej dynamiką. Na jego harmonijny przebieg ma wpływ stopień gotowości i umiejętności sprostania zadaniom wynikającym z wypełniania nowych ról. Poziom zdolności rodziny do „przekształcania się” jest więc czynnikiem determinującym przebieg jej rozwoju. Można założyć, że im wyższa jest tzw. „adaptacyjność” rodziny, tym większe szanse, że członkowie rodziny sprawnie poradzą sobie z kolejnymi zmianami, wyzwaniem. Są one bowiem nieuniknione i wynikają z naturalnego rytmu procesu rozwojowego. Trudności w płynnym przejściu kolejnych faz, wyznaczają szczególnie czułe, można nawet rzec, „newralgiczne” momenty życia rodzinnego. Wspomniane wyżej istotne wydarzenia, takie jak przyjście dziecka na świat, rozpoczęcie przez dziecko edukacji szkolnej, usamodzielnianie się potomstwa, stanowią swoisty test równowagi i stabilności systemu rodzinnego. W związku z tym, w konstrukcji Programu Wspierania Rodziny szczególną uwagę poświęcono trzem specyficznym fazom rozwojowym łączącym się bezpośrednio z procesem opieki i wychowania. Pierwszą z nich są narodziny dziecka, określane jako etap, w którym zachodzi konieczność wyznaczenia nowego podziału ról i zadań związanych z wychowywaniem dziecka. Głównym zadaniem rodziców jest przystosowanie systemu rodzinnego do przyjęcia nowego członka rodziny, dokonanie podziału obowiązków. Niesie to za sobą konieczność reorganizacji dotychczasowego sposobu funkcjonowania, rezygnację z bycia tylko „we dwoje” na korzyść bycia „we troje”. Przed rodzicami stoją również wyzwania związane z połączeniem aktywności na różnych polach, zwłaszcza w sferze godzenia ról zawodowych, społecznych z macierzyństwem i ojcostwem¹. Jest to więc okres szczególny, mający niezwykle istotny wpływ na przyszłość rodziny.

Rozpoczęcie przez dziecko nauki szkolnej, to wyjątkowy i przełomowy czas w życiu rodziny². Jego znaczenie, specyfika pojawiających się potrzeb wydają się być niewystarczająco uwypuklone w świadomości społecznej, choć różnorodność i rozpiętość wyzwań przed jakimi stają rodzice i dzieci, aby sprostać nowym zadaniom, bywa przytłaczająca. Wielu rodziców odczuwa lęk przed porażką, sprawia im trudność stawianie dzieciom wymagań adekwatnych do ich możliwości, na co rzutują często własne doświadczenia niepowodzeń szkolnych lub silne przekonanie o kluczowym znaczeniu osiągnięcia bardzo wysokich wyników w nauce.

Kolejnym „newralgicznym” punktem jest wejście dziecka w okres adolescencji. Efektywne dotychczas sposoby oddziaływania, komunikacji, często okazują się nieskuteczne, a energia rodziców zaczyna koncentrować się na zmaganiach z rosnącą potrzebą autonomii dorastającego potomstwa. System rodzinny stoi przed ogromnym wyzwaniem związanym z potrzebą wypracowania nowych sposobów wspólnego funkcjonowania, zwiększenia stopnia swojej elastyczności tak, aby móc konstruktywnie wspomagać proces usamodzielniania się dziecka i jego stopniową separację. Przeżywany przez nastolatka kryzys autorytetów i znaczący wpływ grupy rówieśniczej intensyfikują stopień trudności, jakie rodzina musi w tym czasie pokonać.

¹ T. Rostowska, M. Spryszyńska, *Małżeństwo a funkcjonowanie rodziny*, „Roczniki Pedagogiczne” 2014, tom 6(42), numer 3 oraz D. Dyjakon, *Przemoc domowa. Czy można wybaczyć i być razem*, Warszawa 2016.

² A. Olechowska, *Start pierwsza klasa - społeczno-ekologiczna teoria rozwoju człowieka a proces adaptacji ucznia w pierwszej klasie*, „Nauczanie Początkowe” 2016.

Nieprzewidywane przeszkody, porażki, frustracje wpływają ujemnie na funkcjonowanie rodziny w kolejnych fazach jej rozwoju, stanowiąc balast ograniczający możliwość sprostania pojawiającym się nowym wyzwaniom. Powstaje zatem pytanie, co może być dla rodziny pomocne, jakie warunki środowiskowe będą sprzyjać pokonywaniu przez nią trudności. Musimy przy tym pamiętać, że rodzina stanowi autonomiczny system społeczny, który sam określa zakres działania interwencji zewnętrznych³. Niejednokrotnie oferta pomocy, zwłaszcza w przypadku jej instytucjonalnego charakteru, jest postrzegana jako źródło zagrożenia dla integralności rodziny. Maleje wówczas jej skuteczność, a szanse na to, że pomoże rodzinie uporać się z przeżywanymi trudnościami, są niewielkie. Kluczowym zatem staje się poszukiwanie takich rozwiązań, które wykorzystując istnienie wielu różnorodnych i wzajemnie powiązanych sieci wsparcia społecznego, umożliwią kooperację z rodziną. Warto w tym miejscu przywołać ekologiczną teorię rozwoju człowieka Urie'go Bronfenbrennera (1979), która podkreślając kontekst wzajemnego związku jednostki ze środowiskiem, skłania do refleksji nad interakcjami rodziny z otaczającym ją światem. W tym ujęciu, zewnętrzne relacje rodziny, jej obecność w przestrzeni publicznej, sposób postrzegania i interpretowania więzi z lokalną społecznością, stają się niezwykle istotne⁴. Można powiedzieć, że stanowią rodzaj kapitału, którego charakter i wymiar nie tylko ułatwia poradzenie sobie z wyzwaniami codzienności, ale przede wszystkim umożliwia bardziej sprawne pokonywanie trudności i kryzysów wpisanych w naturalny cykl rozwoju rodziny. Poprzez integrację z otoczeniem, innymi rodzinami, na bazie osobistych interakcji, a więc w sposób najbardziej naturalny i bezpośredni, kształtuje się jeden z najważniejszych elementów struktury sieci oparcia społecznego. Poczucie wspólnoty, przynależności, bezpieczeństwa pozwala rozwijać się różnym formom samopomocy, wzmacnia funkcjonowanie rodzin w wymiarze jednostkowym i pełniąc ważną rolę profilaktyczną, jednocześnie otwiera wiele kanałów ułatwiających odbiór oraz przyjęcie wsparcia z innych źródeł⁵.

W Programie Wspierania Rodziny, przedstawione założenia odzwierciedlają się w dążeniu do stworzenia trwałej, strukturalnej sieci oparcia społecznego, która dzięki połączeniu wielu odrębnych systemów wsparcia, będzie odpowiadać na potrzeby rodziny w sposób adekwatny do specyfiki poszczególnych faz cyklu jej życia oraz maksymalnie elastyczny w doborze metod, form oddziaływania.

³ *Rodzice i dzieci psychologiczny obraz sytuacji problemowych*, E. Milewska, A. Szymańska (red.), Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2000.

⁴ G. Filipiak, *Funkcja wsparcia społecznego w rodzinie*, Roczniki Socjologii Rodziny 1999 oraz H. Bojar, *Rodzina w małym mieście - z socjologicznych badań terenowych lokalnych społeczności obywatelskich we współczesnej Polsce*, IFIS PAN 2013.

⁵ Singer i Lord [1984] wyróżnili trzy kategorie źródeł wsparcia: osobiste (przyjaciele, krewni, znajomi), formalne (organizacje, instytucje powołane do pomagania, wspólnoty wyznaniowe, kluby), profesjonalne (poradnie, np. pedagogiczne, medyczne, psychologiczne, psychoterapeutyczne) – za A. Kacperczyk, *Wsparcie społeczne w instytucjach opieki paliatywnej i hospicyjnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2006.

1.2 Model pracy nad Programem

Prace nad przygotowaniem Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 zostały zainaugurowane w kwietniu 2018 roku. Przyjęto formułę spotkań interdyscyplinarnej grupy roboczej, w pracach której uczestniczyli przedstawiciele administracji publicznej (Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miasta Krakowa, Biura ds. Ochrony Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa, Biura Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych Urzędu Miasta Krakowa /obecnie Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia oraz Krakowskiego Centrum Świadczeń/, Wydziału Sportu Urzędu Miasta Krakowa, Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Krakowa, Straży Miejskiej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej), członkowie Komisji dialogu obywatelskiego, partnerzy społeczni (Centrum Profilaktyki i Edukacji Społecznej PARASOL, Polski Związek Głuchych, Fundacja Rodzina Plus, Towarzystwo Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej UNIMED, Małopolska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy w Krakowie). W pracach grupy uwzględniono zarówno perspektywę profesjonalistów, jak i odwołanie do własnych doświadczeń życiowych, rodzicielskich. Takie podejście pozwoliło pogłębić refleksję nad obszarami potrzeb, które powinny zostać uwzględnione w procesie konstruowania oferty wsparcia krakowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży. Szczególną uwagę zwrócono na aspekt komplementarności Programu do rytmu życia rodziny i poszukiwanie rozwiązań umożliwiających zachowanie homeostazy systemu rodzinnego. W tym celu, członkowie grupy roboczej koncentrowali się na możliwości zarówno rozwijania istniejących form pomocy, jak i implementowania nowych pomysłów, propozycji rozwiązań adresowanych do rodziców oczekujących narodzin dziecka, koncepcji pomocy dla rodziny w fazie adaptacji po urodzeniu dziecka, wsparcia rodziców, których dzieci rozpoczynają edukację szkolną oraz pomocy dla rodzin z dzieckiem w wieku nastoletnim. Skupiano się również na problematyce wspierania rodzin wychowujących dziecko z niepełnosprawnością oraz na kwestii tworzenia warunków sprzyjających budowaniu funkcjonalnych, skutecznych kanałów komunikacji pomiędzy rodzicami, dziećmi, młodzieżą a przedstawicielami instytucji, organizacji, aktorami społecznymi. Prace nad przygotowaniem Programu koordynowali pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

2 Diagnoza

W procesie diagnostycznym uwzględniono wnioski z badań przeprowadzonych wśród krakowskich rodzin z dziećmi oraz raportów z przebiegu realizacji Programu Wspierania Rodziny na lata 2016-2018, w którym zostały ujęte główne założenia krakowskiej polityki rodzinnej. Przyjęcie takiego rozwiązania pozwala na poznanie różnych perspektyw oglądu realiów życia rodzin z dziećmi, co odpowiada różnorodności komponentów wiążących się z funkcjonowaniem systemu rodzinnego.

2.1 Rodzina w Krakowie – rys demograficzny, charakterystyka, wybrane przykłady infrastruktury społecznej miasta

Liczba ludności Krakowa w 2018 roku wynosiła 771 069 osób, wzrastając w ujęciu rocznym o 3 721 mieszkańców w stosunku do 2017 roku. Kobiety stanowiły 53,3% populacji, a więc współczynnik feminizacji kształtuje się na poziomie podobnym jak w latach ubiegłych. Szczególną uwagę zwraca dodatni od 10 lat przyrost naturalny, którego współczynnik w 2018 roku wyniósł 2,04%. Również saldo migracji wewnętrznej na pobyt stały pozostaje dodatnie - 4 131 osób w stosunku do 1 616 osób w roku poprzednim. W strukturze ludności, według ekonomicznych grup wieku, największą populację stanowią osoby w wieku produkcyjnym - 459 543.⁶

Stopa bezrobocia rejestrowanego zmniejszyła się o 0,4 punktu procentowego w porównaniu z rokiem 2017, kształtując się na poziomie 2,4%⁷. Mieszkańcy Krakowa w celu ułatwienia reintegracji zawodowej mogą skorzystać z oferty Grodzkiego Urzędu Pracy, Centrum Integracji Społecznej oraz Klubów Integracji Społecznej.

Wśród krakowskich rodzin z dziećmi dominują rodziny pełne, z jednym lub dwojgiem dzieci, żyjące w związkach formalnych. Tą proporcję odzwierciedlają przeprowadzone w 2017 roku, na zlecenie Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miasta Krakowa badania „Krakowska rodzina wobec oferty usług publicznych oraz polityki społecznej miasta”, których przedmiotem był między innymi stan rodzin, uwzględniający ich strukturę (w tym wiek, wykształcenie, stan cywilny rodziców), osiągnięty dochód i jego wystarczalność. W badaniu wzięło udział 912 rodziców, mających na utrzymaniu dziecko lub dzieci w wieku do 24 roku życia, zamieszkujących jedną z 18 dzielnic Krakowa. Wśród osób badanych przeważały kobiety (70%). Uzyskane wyniki wskazały, iż niemal 80% próby stanowią rodziny z dwojgiem rodziców oraz jednym lub dwojgiem dzieci. Większość uczestników badania posiada wykształcenie wyższe i żyje w związku formalnym. Najliczniejszą grupę (41%) stanowiły osoby, które zadeklarowały, iż ich rodzina osiągnięty dochód przeznacza całkowicie na zaspokojenie bieżących potrzeb, bez możliwości oszczędzania.

W Krakowie systematycznie wzrasta populacja dzieci w wieku do lat 3. W związku z tym, o 19,9% w stosunku do 2017 roku zwiększyła się liczba miejsc w żłobkach gminnych, żłobkach inne niż gminne i klubach dziecięcych. Ogółem, krakowscy rodzice, w 2018 roku mogli skorzystać z usług 254 placówek zapewniających opiekę instytucjonalną nad dziećmi w wieku do lat trzech oraz z usług 26 dziennych opiekunów. Do przedszkoli w 2018 roku uczęszczało

⁶ Raport o stanie gminy 2018, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2019, Kraków w liczbach 2018

⁷ Raport o stanie gminy 2018, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2019

32 020 dzieci, czyli o ponad 1,2 tys. więcej niż w roku poprzednim⁸. Uczniowie mieli możliwość kształcenia się w 181 szkołach podstawowych, 107 gimnazjach i szkołach z oddziałami gimnazjalnymi, 184 szkołach ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych⁹. Systematycznie rozwijana jest oferta edukacyjna dedykowana dzieciom i młodzieży o specjalnych potrzebach w obszarze kształcenia. W roku 2018, w samorządowych przedszkolach i szkołach specjalnych uczyło się 2 137 uczniów. Ogółem 85% uczniów nauczania specjalnego korzystało z edukacji samorządowej. Ponadto, w roku 2018 Gmina Miejska Kraków prowadziła 11 młodzieżowych domów kultury, 3 międzyszkolne ośrodki sportowe, 3 schroniska młodzieżowe, 2 młodzieżowe ośrodki socjoterapii oraz młodzieżowy ośrodek wychowawczy¹⁰. Warto zaznaczyć, iż w przypadku młodzieży przerywającej naukę szkolną udostępniana jest oferta Ochotniczego Hufca Pracy umożliwiająca między innymi nabycie oraz rozwój kompetencji społecznych i zawodowych.

Pomocy w zakresie rozwiązywania różnorodnych problemów, w tym trudności edukacyjnych, zaburzeń adaptacyjnych, udziela dzieciom, młodzieży i ich rodzicom 8 samorządowych poradni psychologiczno-pedagogicznych (w tym 4 poradnie specjalistyczne)¹¹. Rodziny przeżywające różnorodne trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej mogą skorzystać również ze wsparcia w formie usługi asystenta rodziny, a także różnych form poradnictwa, mediacji. W 2018 roku 635 rodzin zostały objętych asystenturą rodzinną, natomiast specjalistyczne wsparcie psychologiczne dedykowane dzieciom, młodzieży oraz ich rodzinom, oferowały cztery ośrodki realizujące na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków usługi poradnictwa i terapii rodzin¹². Rodzinom wychowującym dziecko z niepełnosprawnością udostępniane jest wsparcie w formie specjalistycznych usług opiekuńczych, zapewniających również możliwość skorzystania z opieki wytchnieniowej oraz pomoc asystenta rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością realizowanej w ramach projektu współfinansowanego ze środków unijnych.

W Krakowie od wielu lat rozwijany jest system przeciwdziałania przemocy, którego szczególnie ważnym elementem jest bezpośrednie modelowanie prawidłowych postaw wobec krzywdzenia. W 2018 roku, kontynuowano działania w ramach projektu Krakowskie Centrum Budowania Bezpieczeństwa i Przeciwdziałania Przemocy Szkolnej oraz projektu „Strefa Nastolatka”, adresowanego do nastolatków doświadczających przemocy fizycznej lub psychicznej, przeżywających trudności w relacjach rówieśniczych, niepowodzenia szkolne, problemy domowe czy borykających się z chorobą alkoholową rodziców. Osoby uzależnione i ich rodziny mogą skorzystać z bezpłatnego wsparcia terapeutycznego realizowanego w warunkach stacjonarnych, dziennych oraz ambulatoryjnych. W Krakowie, specjalistycznej pomocy osobom uzależnionym, zagrożonym uzależnieniem oraz ich rodzinom udziela również Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień, prowadzące jednocześnie działania profilaktyczne oraz edukacyjne w zakresie problemów alkoholowych i narkomanii, szczególnie dedykowane dzieciom i młodzieży. Na przestrzeni ostatnich trzech lat odsetek dzieci i młodzieży objętych szkoleniami z zakresu profilaktyki uzależnień wykazywał tendencję wzrostową,¹³.

⁸ *Raport o stanie gminy 2018*, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2019

⁹ *Kraków w liczbach 2018*

¹⁰ *Raport o stanie gminy 2018*, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2019

¹¹ *idem*

¹² *Sprawozdanie opisowe z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2018*

¹³ *Raport o stanie gminy 2018*, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2019

Z myślą o rodzinach z dziećmi stale rozwijana jest oferta Klubów Rodzica. W 2018 roku w Krakowie funkcjonowało 39 Klubów¹⁴, oferujących zarówno porady ekspertów, jak i warsztaty wzmacniające kompetencje rodzicielskie oraz zajęcia rozwijające różnorodne umiejętności. Kluby Rodziców to także miejsca do wymiany doświadczeń i zacieśniania więzi pomiędzy krakowskimi rodzinami. Również tej grupie odbiorców dedykowany jest pilotażowy projekt „Rodzicu nie jesteś sam” realizowany w ramach współpracy ponadnarodowej i wdrażający model wczesnej, kompleksowej oraz interdyscyplinarnej pomocy w okresie ciąży, a także po urodzeniu dziecka.

Mieszkańcom Krakowa udostępnianych jest wiele atrakcyjnych możliwości wspólnego spędzania czasu całą rodziną. Szczególnym miejscem są tereny zielone, krakowskie parki, gdzie nie tylko można wspólnie spacerować, korzystać z siłowni plenerowych, ale także wziąć udział w wielu ciekawych wydarzeniach integrujących mieszkańców miasta. Warty wyróżnienia przykładem są nawiązujące do legendy o Smoku Wawelskim, „Smocze Skwery”. Te niezwykle place zabaw, dzięki specjalnemu przystosowaniu do potrzeb wynikających z wieku, sprawności ruchowej, pozwalają na odnalezienie „czegoś dla siebie” zarówno dzieciom i młodzieży, także z niepełnosprawnością, jak i ich rodzicom oraz seniorom. Konstrukcja „Smocznych Skwerów” daje okazję nie tylko do wspólnej aktywności fizycznej, ale także pobudza intelektualnie, tworząc miejsce do międzypokoleniowej integracji mieszkańców Krakowa. Obecnie, w mieście funkcjonuje 14 skwerów¹⁵.

Reasumując, Kraków jest miejscem przyjaznym do życia z rodziną, dysponującym bogatą infrastrukturą społeczną, którą przybliży również poniższa prezentacja wybranych przedsięwzięć realizowanych w ramach Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018.

2.2 Wybrane aspekty Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018 - przegląd przedsięwzięć realizowanych na rzecz rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży w 2018 roku oraz uwagi ewaluacyjne

Program Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018 był adresowany do wszystkich krakowskich rodzin z dziećmi, dzieci, młodzieży. Zakres usług udostępnianych w ramach Programu Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+, skala interwencji realizowanej w ramach zadań pomocy społecznej oraz udział rodzin mających troje i więcej dzieci w ogólnej liczbie rodzin, stanowiły wskaźniki kontekstowe obrazujące stan dziedziny wspieranie rodziny. W latach 2016-2018 nastąpił nieznaczny wzrost skali interwencji realizowanej w ramach zadań pomocy społecznej. Analiza wskaźników strategicznych wykazała natomiast niewielki spadek udziału dzieci do 18 roku życia korzystających z placówek wsparcia dziennego przez okres minimum sześciu miesięcy w danym roku, w odniesieniu do łącznej liczby osób do 18 roku życia będących mieszkańcami Krakowa (udział ten wyniósł 2,68% w roku 2016, 2,60% w roku 2017 oraz 2,48% w roku 2018). Jednocześnie nastąpił wzrost poziomu wsparcia funkcjonowania rodzin objętych pomocą społeczną oraz populacji odbiorców Programu Krakowska Karta Rodzinna 3+.

W ofercie Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018 znajdowały się propozycje kierowane zarówno do rodzin, które nie mają problemów

¹⁴ Raport o stanie gminy 2018, Urząd Miasta Krakowa, Kraków 2019

¹⁵ źródło: <https://zsm.krakow.pl>, 12.10.2018r

z realizowaniem swoich funkcji, jak i do rodzin przeżywających różnorodne trudności. Program tworzył płaszczyznę do optymalnej integracji społecznej wszystkich rodzin z dziećmi, dziećmi i młodzieży poprzez korzystanie z oferty Gminy Miejskiej Kraków. Opierał się na wielosektorowej, skoordynowanej współpracy, a w realizację zadań w ramach Programu byli zaangażowani: Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny, Wydział Spraw Społecznych oraz Biuro ds. Ochrony Zdrowia i Biuro Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych (obecnie Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia oraz Krakowskie Centrum Świadczeń), Wydział Sportu, Wydział Edukacji, Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Zarząd Zieleni Miejskiej, Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień, Straż Miejska, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688 i 1570). Formuła Programu Wspierania Rodziny była elastyczna, umożliwiając tym samym włączanie w jego strukturę nowych, dotychczas nieujętych przedsięwzięć. Jej efektywności sprzyjało utworzenie przez Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Rodziny, Zespołu Koordynującego Współpracę na rzecz rodzin z dziećmi, dziećmi i młodzieży, którego rola skupiała się między innymi na monitorowaniu koszyka usług udostępnianych odbiorcom, analizowaniu ich skuteczności i budowaniu przestrzeni do aktywnego uczestnictwa mieszkańców Krakowa w kształtowaniu systemu wspierania rodzin z dziećmi, dziećmi i młodzieży. Poniższe dane obrazują, iż systematycznemu rozwijaniu obszaru wsparcia dla rodzin, dzieci i młodzieży przeżywających różnorodne kryzysy i trudności, towarzyszyła mnogość działań promujących rozwój zainteresowań, aktywne spędzanie czasu, co ma istotny wymiar profilaktyczny.

Cele Programu i przegląd wybranych przedsięwzięć, realizowanych w 2018 roku:

1. Kształtowanie warunków sprzyjających poprawie jakości życia i rozwojowi krakowskich rodzin z dziećmi, dziećmi i młodzieży

Zadanie	Zakres zadania zrealizowany w 2018 roku
Diagnozowanie potrzeb krakowskich rodzin z dziećmi, dziećmi i młodzieży oraz tworzenie płaszczyzny dialogu społecznego	Przeprowadzenie badań ankietowych dotyczących oferty krakowskich Klubów Rodziców
Prowadzenie portalu/zakładki informacyjnej o usługach dedykowanych rodzinie - kkr.krakow.pl	363 936 pobranych stron 1 218 004 „wywołań” stron 91 029 unikatowych gości
Propagowanie informacji i materiałów promocyjnych dotyczących Programu Wspierania Rodziny za pośrednictwem, m.in. stron internetowych	www.kkr.krakow.pl www.krakow.pl www.bip.krakow.pl, plakaty ulotki
Opracowanie informatora dla rodzin z dziećmi i jego dystrybucja za pośrednictwem zróżnicowanych kanałów	20 000 rozpowszechnionych egzemplarzy informatora
Realizacja projektu „Mecenas Dziecięcych Talentów”	Projektem zostało objętych 17 dzieci
Prowadzenie zajęć szkoleniowych w ramach realizacji projektu „Krakowska Akademia Samorządności (KAS)”	205 uczniów uczestniczących w działaniach „KAS”

Organizacja „Juliady” – imprezy sportowo-rekreacyjnej dla dzieci spędzających wakacje w mieście	3 500 uczestników
Tworzenie z udziałem młodzieży i wydawanie czasopisma dla gimnazjalistów	3 000 egzemplarzy
Organizacja w Muzeum PRL warsztatów plastycznych dla najmłodszych połączonych z projekcją bajek z okresu PRL	20 warsztatów
Prowadzenie w Muzeum PRL lekcji muzealnych dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym	70 lekcji
Organizacja przez Muzeum PRL konkursu „PRoLog-wstęp do PRL-u”	1 edycja
Koncerty Capelli Cracoviensis z cyklu Matinee, przedpołudniowe koncerty z wprowadzeniem oraz spotkania z artystami Capelli	14 koncertów, 942 słuchaczy
Cykl koncertów edukacyjnych Sinfonietty Cracovii pn. „Sinfonietka” i mini koncertów w przestrzeni publicznej	4 koncerty
Organizacja w Ośrodku Kultury Kraków-Nowa Huta zajęć rozwijających różnorodne zainteresowania dzieci i młodzieży	Okolo 1400 uczestników
Organizacja warsztatów i spotkań edukacyjnych w Klubach Rodziców „Jędrus”, „Dukat”, „Karino” oraz w „Klubie 303”	2 000 uczestników
Prowadzenie Klubów Rodziców	39 Klubów Rodziców
Kampania „Kraków stawia na rodzinę”	Okolo 31 000 odbiorców Kampanii
Prowadzenie akcji „Zdrowe żywienie – mądre myślenie”	Okolo 550 odbiorców akcji
Realizacja Programu KKR3+	5 431 rodzin objętych Programem, 176 partnerów
Organizacja w MOC AK Muzeum Sztuki Współczesnej warsztatów przybliżających zagadnienia związane ze sztuką dla dzieci i młodzieży	10 warsztatów dla dzieci, 6 warsztatów dla młodzieży
Organizacja w MOC AK Muzeum Sztuki Współczesnej edukacyjnych warsztatów rodzinnych przybliżających zagadnienia związane ze sztuką, zachęcających do czytelnictwa i wspólnych rodzinnych zajęć artystycznych	4 warsztaty
Warsztaty dla rodzin z dziećmi - zwiedzanie Muzeum Sztuki Współczesnej i wspólne analizowanie dzieł sztuki	12 warsztatów
Organizacja w MOC AK Muzeum Sztuki Współczesnej warsztatów zachęcających do kreatywnego spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wakacji, ferii	4 warsztaty
Rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych podczas zwiedzania Muzeum Sztuki Współczesnej	Rozdysponowano 2 532 egzemplarze zeszytów edukacyjnych
Umożliwienie dzieciom do lat 7 bezpłatnego wstępu do MOC AK Muzeum Sztuki Współczesnej wraz z systemem różnorodnych zniżek dla rodzin z dziećmi	802 zwiedzających

Organizacja i współorganizacja przez Straż Miejską konkursów i turniejów sportowych dla różnych grup wiekowych dzieci w ramach programu „Bezpieczny Kraków”	128 konkursów i turniejów
Organizacja przez Muzeum Historyczne Dnia Dziecka z Krzysztofkiem i Dorotką	1 096 uczestników
Organizacja przedsięwzięcia „Mały Król Kurkowy”	71 uczestników
Cykl zajęć w Muzeum Historycznym ramach „Muzeomanii”	2 170 uczestników (95 wydarzeń)
Zajęcia w ramach stałej oferty Muzeum Historycznego adresowanej do przedszkoli i szkół	6 368 uczestników
Organizacja ferii w Muzeum Historycznym i udział w akcji „Lato w mieście”	Około 1 104 uczestników
Organizacja przedsięwzięcia „Średniowiecze da się lubić”	5 234 uczestników
Organizacji pochodu „Lajkonika”	6 368 uczestników
Organizacja konkursu i wystawy szopek krakowskich	12 000 zwiedzających
Organizacja w Ośrodku Kultury im. Cypriana Kamila Norwida różnorodnych zajęć i warsztatów (muzycznych, malarskich, wokalnie-ruchowych) dla dzieci i młodzieży w różnych grupach wiekowych	35 193 uczestników, 5 794 zajęć
Organizacja w Ośrodku Kultury im. Cypriana Kamila Norwida różnorodnych zajęć promujących czytanie książek, w tym prowadzenie działań pod hasłem "Słoneczna biblioteka"	1 343 uczestników, 91 zajęć
Organizacja przedsięwzięć pod nazwą "Seans z maluszkiem" w kinie studyjnym Sfinks oraz Dyskusyjnego Klubu Filmowego dla Dzieci (wydarzenie rodzinne)	137 widzów, 16 seansów,
Cykl spotkań i warsztatów edukacyjnych w Mistrzejowickim Klubie Rodziców oraz Klubie Rodziców w ARTzonie	7 284 uczestników, 429 warsztatów
Organizacja przedsięwzięć: "Naturalnie rodzinie", "Międzynarodowy tydzień bliskości"	1 208 uczestników
Przeprowadzenie w Ośrodku Kultury im. Cypriana Kamila Norwida warsztatów dla rodziców z dziećmi, mających na celu wspólną naukę kreatywnego spędzania wolnego czasu	38 warsztatów
Organizacja warsztatów dla dzieci (plastycznych, teatralnych etc.) podczas wakacji i ferii w Ośrodku Kultury im. Cypriana Kamila Norwida	147 warsztatów
Prowadzenie w Ośrodku Kultury im. Cypriana Kamila działań pod hasłem "Zdrowo jem"	223 uczestników
Organizacja w Centrum Kultury „Podgórze” kursów i przedsięwzięć umożliwiających rozwój zainteresowań i uzdolnień	310 grup zajęciowych, 3 748 uczestników
Organizacja w Centrum Kultury „Podgórze” akcji „Lato” i akcji „Zima”	792 uczestników
Realizacja programów polityki zdrowotnej Gminy Miejskiej Kraków skierowanych do dzieci	Program profilaktyki wad postawy, program profilaktyki zakażeń meginkokowych dla

	<p>dzieci w wieku od 12 do 24 miesięcy program profilaktyki zakażeń pneumokokowych dla dzieci w wieku 0-3 lat, uczęszczających do żłobków i przedszkoli, program profilaktyki astmy i chorób alergicznych młodzieży szkolnej, program profilaktyki i terapii dzieci z autyzmem, program profilaktyki próchnicy u dzieci, program wyrównania dostępności opieki zdrowotnej w miejscu nauczania i wychowania.</p>
Zwiększenie dostępności do informacji nt. świadczeń zdrowotnych dzięki Całodobowej Telefonicznej Informacji Medycznej	119 889 informacji medycznych
Udzielnie dotacji dla innych niż gminne żłobków i klubów dziecięcych	4 513 dotowanych miejsc
Utrzymywanie żłobków gminnych	2 350 miejsc
Realizacja miejskich programów sportowych	232 602 osobowejsia w ramach 14 programów
Rozwój sportu szkolnego dzieci i młodzieży	19 634 uczestników zajęć z 15 dyscyplin sportowych
Realizacja pilotażowego projektu „Krakowscy Indywidualni.pl”	16 uczestników warsztatu dla szkolnych liderów, w ramach projektu wsparciem zostało objętych łącznie 1 797 nauczycieli, 10 674 uczniów, 10 833 rodziców
Realizacja projektu „Szachy w szkole”	W projekcie uczestniczyli uczniowie 6 szkół
Konkurs „8 Wspaniałych”	28 uczestników konkursu z 16 placówek, 8 uczestników ogólnopolskiej gali finałowej
Wdrożenie pilotażu jedna godzina j. angielskiego codziennie w szkołach podstawowych i gimnazjach	34 szkoły podstawowe i gimnazja – w ramach programu zorganizowano zajęcia w liczbie 744 godzin tygodniowo
Dowóz uczniów niepełnosprawnych do szkół i placówek oświatowych	693 złożonych wniosków
Uruchomienie dyżurów w szkołach, przedszkolach w czasie ferii i wakacji	105 dyżurów przedszkoli, z których skorzystało 8 680 dzieci
Organizacja Programów Aktywności Lokalnej, projektów socjalnych i współudział w akcjach socjalnych	15 PAL, 34 759 godzin animacji lokalnej, w tym 6 738 godzin treningów kompetencji społecznych, 184,5 godziny wsparcia w formie doradztwa psychologicznego. 285 osób w wieku do 25 roku życia skorzystało ze wsparcia streetworkerów, 32 projekty socjalne
Wsparcie rodziców w powrocie na rynek pracy i w zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkaniowego	68 rodziców zostało objętych wsparciem w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej w ramach Klubu Integracji Społecznej, 71 rodziców podjęło zatrudnienie w ramach prac społecznie użytecznych/robót publicznych, 15 rodziców zostało objętych wsparciem w ramach CIS, 10 rodzin z dziećmi skorzystało z pomocy w formie zasiłku celowego przeznaczonego na dofinansowanie do spłaty zadłużenia

	<p>czynszowego, 2 rodziny z dziećmi skorzystały z Programu „Oddłużanie”. W celu kształtowania modelu aktywnego zawodowo rodzica, ze strony Grodzkiego Urzędu Pracy podejmowane były działania propagujące usługi i instrumenty rynku pracy.</p>
<p>Organizacja zajęć, warsztatów z zakresu przygotowania do rodzicielstwa.</p>	<p>W 2018 roku we współpracy Biura ds. Ochrony Zdrowia, Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz partnera ponadnarodowego Urzędu ds. Socjalnych i Młodzieży we Frankfurcie nad Menem realizowany był pilotażowy projekt „Rodzicu, nie jesteś sam!” dedykowany kobietom w ciąży i rodzicom małych dzieci. Z usług dostępnych w toku pilotażu skorzystało 228 rodzin, ponadto uruchomiono ofertę szkoleń dla rodziców, szereg kanałów informacyjnych (infolinię, stronę internetową, opracowano i rozpowszechniono informator dla rodziców oraz poradnik dla rodziców), przeprowadzono 627 rozmów o charakterze psychoedukacyjnym z rodzicami noworodków.</p> <p>Przygotowanie do rodzicielstwa było również obszarem działań podejmowanych przez asystentów rodziny, jak i pracowników socjalnych w ramach pracy z indywidualnym przypadkiem.</p>
<p>Organizacja grup wsparcia i grup samopomocowych dla rodzin z dziećmi</p>	<p>15 dzieci z rodzin dotkniętych przemocą wzięło udział w 8 spotkaniach psychoedukacyjnych, podczas trwania których ich matkom oferowano możliwość udziału w zajęciach grupy wsparcia, W ramach realizacji przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej projektu „Rozszerzenie oferty usług i wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych zorganizowano 9 spotkań grupy psychoedukacyjnej dla rodziców i 9 spotkań grupowych dla dzieci oraz dwudniowe zajęcia wyjazdowe, w których wzięło udział 10 rodziców i 15 dzieci.</p>
<p>Realizacja przez Zarząd Zieleni Miejskiej projektu "Kraków w Zieleni"</p>	<p>Aktualizowanie na bieżąco informacji o organizowanych wydarzeniach plenerowych, np. piknikach miejskich, warsztatach oraz wszelkich innych aktywnościach – ponad 100 000 odston strony</p>
<p>Realizacja przez Zarząd Zieleni Miejskiej akcji „Park Krakowian”, w ramach której mieszkańcy mają możliwość posadzić drzewo upamiętniające narodziny dziecka.</p>	<p>Akcja realizowana przy ulicy Ptaszyckiego – posadzonych zostało 500 sztuk drzew</p>
<p>Projekt "Zatrać się w ZIELENI" zakładający organizację w krakowskich parkach pikników, zajęć</p>	<p>Zorganizowano, przy współpracy z innymi jednostkami miejskimi, 24 pikniki</p>

fitness oraz przejazdów Parkobusem do parków	krakowskie, 6 przejazdów Parkobusem oraz zajęcia fitness w 5 krakowskich parkach
Organizacja warsztatów dla dzieci w wieku 6-12 lat i dla rodzin z dziećmi - w ramach oferty kulturalnej Muzeum Fotografii	7 warsztatów
Prowadzenie lekcji muzealnych i wykładów otwartych dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej w Muzeum Fotografii	2 lekcje

2. Rozwój kompleksowego wsparcia dla rodzin z dziećmi, które przeżywają trudności opiekuńczo-wychowawcze i różnorodne kryzysy życia rodzinnego

Zadanie	Zakres zadania zrealizowany w 2018 roku
Prowadzenie przez Straż Miejską działań profilaktycznych ukierunkowanych na wzrost świadomości zagrożeń, zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży	10 zebrań z rodzicami
Organizacja akcji profilaktycznej „Opaski identyfikacyjne” mającej na celu uwrażliwienie rodziców na problem zaginięcia dziecka	4 500 opasek przekazanych rodzicom
„Akademia Barbakusa” - realizacja przez Straż Miejską projektu dla rodzin z dziećmi umożliwiającego rozwój wiedzy nt. zagrożeń, naukę bezpiecznych zachowań i integrację rodzin	9 spotkań, w których wzięło udział 255 dzieci i 187 rodziców
Prowadzenie przez Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień działań profilaktycznych w formie szkoleń, wykładów skierowanych do dzieci i młodzieży	18 440 uczniów wzięło udział w 1 003 zajęciach profilaktycznych
Prowadzenie poradnictwa rodzinnego i terapii	2145 osób skorzystało z pomocy czterech ośrodków poradnictwa i terapii rodzin, przeprowadzono 2 375 diagnoz, 8 144 spotkań terapeutycznych (indywidualnych, rodzinnych, grupowych) oraz 1 666 usług poradnictwa, 521 rodzin zostało objętych terapią rodzinną. Ponadto, w ramach poradnictwa specjalistycznego dostępnego w MOPS udzielono 1 074 porad psychologicznych z zakresu rozwiązywania problemów rodzinnych i wychowawczych oraz 21 porad z zakresu zdrowia psychicznego i zaburzeń psychicznych dzieci.
Realizacja przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej projektu „Rozszerzenie oferty usług i wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych”	32 rodziny skorzystały ze specjalistycznej pomocy psychologicznej i terapii kryzysu - odbyły się 81 spotkania; 55 dzieci i młodzieży zostało objętych indywidualną pomocą przy współpracy z rodzicami - przeprowadzono 223 spotkania.
Prowadzenie poradnictwa prawnego	W ramach poradnictwa specjalistycznego dostępnego w MOPS udzielono 706 porad udzielonych z zakresu prawa rodzinnego

	i opiekuńczego
Organizacja usługi asystenta rodziny	<p>635 rodziny zostały objęte usługą asystenta rodziny, w tym siedem rodzin skorzystało z tej formy pomocy w ramach ustawy „Za Życiem”. W 136 przypadkach realizacja usługi została zakończona z uwagi na osiągnięcie założonych, pozytywnych rezultatów. Asystenci współpracowali ze 114 rodzinami, z których dzieci przebywały w pieczy zastępczej, współdziałając w 42 przypadkach z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej. 26 rodzinom objętym usługą asystenta rodziny przywrócono bezpośrednią pieczę nad dziećmi. Ocenę efektywności usługi oparto na badaniu, w którym wzięło udział 177 rodzin korzystających z asystentury rodzinnej. Wpływ współpracy z asystentem na pozytywną zmianę sytuacji rodzinnej dostrzegło 91% badanej grupy. Narzędzie diagnostyczne ograniczające ryzyko niewłaściwego rozpoznania przez pracownika socjalnego sytuacji rodziny zostało wykorzystane 553 razy, 96 % wniosków w sprawie przyznania usługi asystenta rodziny zakończyło się wdrożeniem usługi, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej opracowali 785 planów pomocy dziecku, wraz z modyfikacjami.</p>
Organizacja pomocy w formie rodzin wspierających dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub zagrożonych trudnościami w prawidłowym realizowaniu funkcji rodzicielskich	<p>Funkcjonowały trzy rodziny wspierające, w tym jedną pełniącą rolę rodziny wspierającej dla rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością, co wpisuje się w realizację zadań Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za Życiem”. - dokonana ocena realizacji tej formy pomocy wykazała, że większość rodzin wspieranych deklaruje satysfakcję z otrzymanego wsparcia, które najczęściej dotyczyło obszarów związanych z przejęciem czasowej opieki nad dzieckiem, prowadzeniem gospodarstwa domowego, planowaniem budżetu, udzielaniem pomocy dzieciom w nauce, organizacji im czasu wolnego.</p>
Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością	<p>91 rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością skorzystało z tej formy pomocy usługowej, w ramach której zapewniana była również możliwość opieki wytchnieniowej.</p>
Tworzenie warunków sprzyjających optymalnemu wykorzystaniu specjalistycznej pomocy usługowej dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi	<p>29 rodzin skorzystało z usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością świadczonej w ramach projektu „Bariery Zamieniamy na Szanse”. Świadczona pomoc obejmowała możliwość skorzystania z opieki wytchnieniowej. 6 rodzin skorzystało z usługi „Pomoc w domu”</p>

	(zrealizowano 611 godzin usług) - świadczone wsparcie polega na pomocy w wykonywaniu codziennych czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego dla opiekunów osób z niepełnosprawnością i rodzin, w których wychowywane jest dziecko z niepełnosprawnością.
Organizowanie szkoleń, w ramach oferty Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych, w tym także skierowanej do rodziców pod hasłem Krakowska Szkoła Współpracy, obejmującej m.in. propozycje szkoleniowo-warsztatowe, spotkania, konferencje oraz promocję oferty na Portalu Edukacyjnym	1 946 szkoleń i warsztatów, w których wzięło udział 15 066 osób, 15 492 udzielone porady, 16 970 uczestników, 129 wykładów/konferencji, 3 802 uczestników
Realizacja projektu Krakowskie Centrum Budowania Bezpieczeństwa i Przeciwdziałania Przemocy Szkolnej (projekt powstał m. in. w efekcie pilotażowego programu „Tamujemy przemoc”)	W zajęciach grupowych i warsztatowych wzięło udział 694 dzieci, 33 rodziców uczestniczyło w Szkole dla Rodziców, Szkoła Budowania Bezpieczeństwa – przeprowadzono 25 interwencji szkolnych, udzielono konsultacji dla 193 osób (uczniowie, rodzice, wychowawcy).
Organizacja projektu na rzecz młodzieży przeżywającej niepowodzenia szkolne, problemy domowe, trudności w relacjach rówieśniczych, doświadczających przemocy psychicznej i fizycznej, borykających się z chorobą alkoholową rodziców - „Strefa nastolatka”	Okolo 200 odbiorców akcji
Organizacja pomocy wolontaryjnej i propagowanie idei wolontariatu	126 wolontariuszy, 224 rodziny, które skorzystały z pomocy wolontariuszy i odczuły z ich strony wsparcie
Rozwijanie systemu podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych w bezpośrednią współpracę z rodzinami z dziećmi, dziećmi i młodzieżą	18 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wzięło udział w 21 superwizjach, 626 pracowników socjalnych, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wzięło udział w 107 szkoleniach, pracownicy socjalni skorzystali z 88 spotkań superwizyjnych, asystenci rodziny – z 18 superwizji.

3. Poprawa kondycji materialnej rodzin z dziećmi i kształtowanie warunków sprzyjających zaspokojeniu podstawowych potrzeb bytowych członków rodziny

Zadania	Zakres zadania zrealizowany w 2018 roku
Świadczenie pomocy materialnej w formie: zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego, świadczenia rodzicielskiego, zasiłku pielęgnacyjnego, zasiłku dla opiekuna, specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego, jednorazowej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia dziecka, jednorazowego świadczenia przysługującego na podstawie przepisów ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem”	39 181 świadczeniobiorców, 458 772 świadczenia

Realizacja świadczeń wychowawczych	62 066 świadczeniobiorców, 660 266 świadczeń
Realizacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego	3 453 świadczeniobiorców, 35 540 świadczeń
Świadczenie jednorazowej gminnej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia dziecka	1 939 świadczeniobiorców, 1 939 świadczenia
Świadczenie „Dobry start”	69 812 świadczeniobiorców, 69 840 świadczeń
Realizacja stypendiów szkolnych, zasiłków szkolnych, pomocy na zakup podręczników	2 092 uczniów skorzystało ze stypendium szklonego, przyznano i zrealizowano zasiłki szkolne dla 55 uczniów. Pomoc w ramach programu „Wyprawka szkolna” przyznano 547 uczniom uczęszczającym do 45 szkół Wszyscy beneficjenci odczuli wsparcie w zakresie potrzeb edukacyjnych.
Pomoc w zakresie dożywiania	2 326 rodzin z dziećmi skorzystało z pomocy w zakresie dożywiania w formie posiłków i zasiłków celowych, zasiłków celowych specjalnych przeznaczonych na zakup żywności. Ponadto, na podstawie §8 uchwały Rady Miasta Krakowa, w szczególności uzasadnionych przypadkach, gdy uczeń albo dziecko, wyrażało chęć zjedzenia posiłku, dyrektor szkoły lub przedszkola mógł udzielić pomocy w formie posiłku, informując jednocześnie ośrodek pomocy społecznej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia lub dziecka, o udzieleniu pomocy. Pomoc przyznawana była bez konieczności ustalania sytuacji materialnej rodziny ucznia - skorzystało z niej 891 uczniów.

Realizacja świadczeń z pomocy społecznej w formie zasiłku okresowego, zasiłków celowych	2 592 rodziny z dziećmi skorzystały z pomocy w formie zasiłków okresowych, zasiłków celowych, zasiłków celowych specjalnych – wszyscy beneficjenci odczuli wsparcie w zaspokajaniu potrzeb podstawowych.
---	--

4. Rozwój systemu wsparcia umożliwiającego prawidłową adaptację społeczną dzieci i młodzieży

Zadania	Zakres zadania zrealizowany w 2018 roku
Organizacja specjalistycznej pracy socjalnej w formule streetworkingu	285 dzieci i młodzieży objętych wsparciem streetworkerów, w tym 36 dzieci i młodzieży, których sytuacja szkolna uległa poprawie, 124 dzieci i młodzieży, których funkcjonowanie społeczne poprawiło się
Prowadzenie placówek wsparcia dziennego, w tym w formie podwórkowej; organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży, m.in. socjoterapeutycznych	2 360 dzieci zostało objętych wsparciem w 33 placówkach prowadzonych w formie: opiekuńczej (25 placówek), specjalistycznej (5 placówek), podwórkowej (3 placówki)

Koncepcja ewaluacji mid-term Programu Wspierania Rodziny była skoncentrowana wokół celu II Programu – „Rozwój kompleksowego wsparcia dla rodzin z dziećmi, które przeżywają trudności opiekuńczo-wychowawcze i różnorodne kryzysy życia rodzinnego”. Badaniu poddano wybrane zadania realizowane w jego ramach, koncentrując się na określeniu poziomu satysfakcji odbiorców poszczególnych usług, poznaniu obserwacji poczynionych przez specjalistów i identyfikacji potrzeb wprowadzenia zmian, modyfikacji w zakresie zainicjowanych przedsięwzięć.

Jedną z najbardziej kompleksowych form wsparcia dedykowanego rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze jest asystentura rodzinna. W 2017 roku odnotowano znaczny wzrost liczby rodzin objętych tą usługą w stosunku do roku 2016 (602 rodziny w roku 2017/452 rodziny w roku 2016). Aby poznać opinie rodziców na temat wpływu asystentury na umiejętności radzenia sobie z przeżywanymi problemami, przeprowadzono badanie ankietowe. Jego konstrukcja opierała się na założeniu, że im sprawniej funkcjonujący system rodzinny, tym większa zdolność członków rodziny do przezwyciężania pojawiających się trudności i kryzysów. W badaniu ankietowym wzięło udział 32% rodzin korzystających z asystentury rodzinnej w 2017 roku (192 rodziny spośród 602). Uczestnictwo było całkowicie dobrowolne, natomiast dobór próby badawczej przewidywał konieczność spełnienia kryterium minimum sześciomiesięcznego okresu współpracy z asystentem rodziny. W badanej populacji najbardziej liczną grupę stanowiły osoby między 31 a 40 rokiem życia (40%), posiadające jedno dziecko (38%), które w trakcie prowadzenia badań nadal korzystały z usługi asystenta rodziny (80%). Przeważający odsetek ankietowanych stanowiły matki, w wieku między 31 a 40 rokiem życia (45%) z jednym (35%) lub dwójką dzieci (34%). Wśród ojców, którzy wzięli udział

w badaniu, najliczniejszą grupą były osoby między 41 a 50 rokiem życia (44%), wychowujące jedno dziecko (56%). Ponad połowa (61%) ankietowanych zadeklarowała samotne wychowywanie dziecka, przy czym samotni ojcowie stanowili 68 % mężczyzn biorących udział w badaniu.

W ocenie 93% badanych współpraca z asystentem rodziny sprawiła, że czują się bardziej pewni siebie, wzrosło również ich poczucie pewności w obszarze pełnienia ról rodzicielskich. Zdaniem 40% badanych, współpraca z asystentem rodziny zdecydowanie pomogła im zwiększyć poziom odczuwania wpływu na swoje życie, przy czym jedynie 7% badanych nie dostrzegło różnicy w tym obszarze. 82% respondentów wskazało, iż w mniejszym stopniu obawia się kłopotów, które przyniesie życie, natomiast 16% badanych oceniło, iż współpraca z asystentem rodziny nie zmniejszyła poziomu lęku przed trudnościami, jakie w przyszłości może napotkać ich rodzina.

Zgodnie z założeniami badania, konstrukcja ankiety, umożliwiła poznanie opinii respondentów na temat wpływu asystentury rodzinnej na komunikację w ich rodzinach i kształtowanie się konstruktywnych modeli radzenia sobie z trudnościami. Uzyskane wyniki wskazują, że w przypadku tych obszarów, częściej udzielane były odpowiedzi negatywne. 25% osób biorących udział w badaniu przecząco odniosła się do stwierdzenia „rzadziej ukrywam przed rodziną moje błędy”, a co dziesiąta osoba przyznała, że w jej rodzinie nie rozmawia się o ważnych sprawach. Jednocześnie 87% ankietowanych stwierdziło, iż stara się rozwiązywać problemy w gronie rodzinnym, przy czym zdaniem 12% respondentów, współpraca z asystentem nie miała wpływu na ten obszar funkcjonowania rodziny. Podobna proporcja wystąpiła w przypadku stwierdzenia „rzadziej odkładamy rozwiązywanie trudności na później”, gdzie 13% ankietowanych nie dostrzegło pozytywnej zmiany. Co dziesiąty z rodziców biorących udział w badaniu nie zauważył wpływu asystentury rodzinnej na zwiększenie sprawności rodziny w podejmowaniu trudnych decyzji, jednocześnie 95% respondentów uznało, że współpraca z asystentem przyczyniła się do wzrostu umiejętności rozważania różnych możliwości rozwiązania problemu, a także dostrzegło jej pozytywny wpływ na adaptację do nowych sytuacji i poczucie zdolności do działania.

Kolejnym obszarem funkcjonowania rodziny, który został objęty badaniem, był sposób spędzania wolnego czasu i nawiązywania relacji interpersonalnych z otoczeniem, innymi rodzinami z dziećmi. W ocenie 97% ankietowanych, zwiększeniu uległ wymiar czasu spędzanego w gronie rodzinnym, a wpływ współpracy z asystentem rodziny na omawiany wzrost był zauważalny. Jednocześnie, 36% badanych nie odnotowało zwiększenia częstotliwości nawiązywania interakcji z innymi rodzinami z dziećmi, przy czym wskaźnik ten wyniósł aż 59 %w przypadku ojców samodzielnie wychowujących potomstwo.

Dla 94% ankietowanych, współpraca z asystentem stanowiła cenne źródło informacji, dzięki któremu wzrósł poziom ich wiedzy w obszarze oferty pomocowej, przy czym zdecydowanie częściej ten rezultat i jego związek z realizacją usługi był dostrzegany przez ojców (80%) niż przez matki (57%).

Podsumowując wyniki ankiet, należy zauważyć, iż pomimo ogólnie zadawalającego poziomu satysfakcji odbiorców usługi z otrzymanego wsparcia, widoczne są wyraźne różnice pomiędzy opiniami wyrażonymi przez rodziców, którzy kontynuują współpracę z asystentem, a grupą respondentów, w przypadku której usługa została zakończona. Prawie dwa razy więcej ankietowanych, nie korzystających w trakcie prowadzenia badań z pomocy asystenta, wskazywało na niskie poczucie bezpieczeństwa w rodzinie. W trudnych chwilach nie odczuwali również wsparcia ze strony członków rodziny, a więc pomimo realizacji założonych celów

współpracy z asystentem rodziny, w obszarach kluczowych dla prawidłowego funkcjonowania systemu rodzinnego, jego zdolności do pokonywania kryzysów, radzenia sobie z problemami, nie nastąpiła trwała i znacząca zamiana.

Uzupełniającym elementem badania było poznanie opinii asystentów rodziny na temat wpływu świadczonej przez nich usługi na poziom zdolności systemu rodzinnego do przezwyciężania różnorodnych trudności. W tym celu również wykorzystano kwestionariusz ankiety, którego konstrukcja miała umożliwić analizę przebiegu współpracy asystentów z rodzinami, w przypadku których realizacja usługi została zakończona w 2017 roku z powodu osiągnięcia założonych celów lub jest kontynuowana od minimum 6 miesięcy. To kryterium zostało spełnione w przypadku 191 rodzin objętych wsparciem ze strony 23 asystentów, którzy wzięli udział w badaniu.

Wpływ asystentury najmocniej odzwierciedlał się w obszarze zewnętrznych granic systemu rodzinnego, przyczyniając się do obserwowalnego zwiększenia poziomu ich elastyczności – zdaniem ankietowanych, członkowie rodzin chętniej rozmawiali z asystentem o przeżywanych problemach (75 %). Uczestnicy badania zauważyli u odbiorców swoich usług wzrost wiedzy na temat sposobów przezwyciężania trudności, radzenia sobie z problemami (65%), a także spadek poczucia bezradności (62%), większą samodzielność i lepszą samoocenę. Zdaniem respondentów, najmniejszy progres był obserwowalny w obszarze kształtowania umiejętności wykorzystywania przeżyć, doświadczeń rodzin w celu budowania rozwiązań. Również w niewielkim stopniu, świadczone wsparcie przyczyniło się do wzrostu poziomu zaufania okazywanego sobie nawzajem przez członków rodziny. Jednocześnie asystenci obserwowali pozytywny wpływ realizowanej usługi na poziom zaangażowania rodziny w proces rozwiązywania trudności, wzrost konsekwencji i systematyczności w działaniu (55%). Nisko zostały ocenione postępy w obszarze umiejętności spędzania wolnego czasu. Asystenci zaobserwowali większą aktywność w poszukiwaniu możliwości spędzania wspólnie wolnego czasu jedynie w przypadku 39% rodzin, natomiast u 38% rodzin dostrzegli wzrost aktywności w kontaktach z otoczeniem.

Kolejnym zadaniem realizowanym w ramach ewaluowanego celu jest prowadzenie poradnictwa rodzinnego i terapii. Kompleksowe wsparcie psychologiczne w postaci poradnictwa, terapii indywidualnej, terapii rodzinnej i terapii grupowej zostało zapewnione przez cztery ośrodki. Zapotrzebowanie na tego typu usługi jest wysokie i w latach 2016-2017 utrzymywało się na podobnym poziomie, natomiast zauważalne jest wydłużenie czasu kontaktu terapeutycznego. Jedną z najczęstszych przyczyną zgłoszeń jest kryzys i konflikt rodzinny. Wyniki badań jakościowych, w których wzięło udział 12 % osób objętych w Ośrodku Poradnictwa i Terapii Rodzin prowadzonym przez Stowarzyszenie Dobrej Nadziei¹⁶ różnymi formami wsparcia psychologicznego (poradnictwa, terapii indywidualnej, terapii grupowej, terapii rodzinnej) wskazują na wysoki poziom satysfakcji odbiorców tego typu usług. W odpowiedziach, np. „na bieżąco rozwiązujemy problemy”, „przynajmniej częściowo wiem, nad czym mam pracować” „widzę zmiany w moim życiu i codziennym funkcjonowaniu”, „pozytywnie wpływa na mnie i na moją rodzinę terapia” widoczna jest jakościowa zmiana w zakresie wglądu i autorefleksji, poczucia wpływu. Wypowiedzi respondentów wskazują także na lepsze samopoczucie, poprawę funkcjonowania w relacjach interpersonalnych, a szczególnie rodzinnych, np. „są zmiany w moim życiu”, „[...] zdrowiej” „lepsze porozumienie w rodzinie”,

¹⁶ Cząstkowy raport ewaluacyjny – suplement do sprawozdania za rok 2016 z działalności OPiTR prowadzonego przez Stowarzyszenie Dobrej Nadziei w Krakowie.

„moje problemy powoli się zmniejszają”, „[...] pomagają mi spojrzeć w nowy sposób na siebie i kontakty z innymi”, „mam możliwość rozmowy indywidualnej ze specjalistą, który wysłucha, podyskutuje i zaproponuje jakąś ścieżkę dalszych postępowań w relacjach rodzinnych i relacjach ojciec-córka”. Zauważalne jest odczuwanie ulgi, uspokojenia, odzyskiwania równowagi, nadziei na lepszą przyszłość i pobudzenia do poszukiwania rozwiązań swoich problemów, np. „duża pomoc w życiu, radzę sobie lepiej z problemami”, „czuję się lepiej po każdym spotkaniu, odzyskuję wewnętrzny spokój i równowagę”, „mam nadzieję na odzyskanie kontaktu z moimi dziećmi”.

Uzyskane wyniki, obrazując poziom satysfakcji odbiorców wsparcia dedykowanego rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze i różnorodne kryzysy życia rodzinnego oraz perspektywę profesjonalistów, ukazują jednocześnie kierunki dalszego rozwoju zmierzającego do zapewnienia maksymalnie skutecznej pomocy, umożliwiającej uzyskanie pozytywnej i trwałej zmiany funkcjonowania systemu rodzinnego. Wnioski z badań akcentują szczególnie kwestie związane z doskonaleniem kompetencji asystentów rodziny, zwłaszcza w obszarze modelowania komunikacji i poczucia więzi pomiędzy członkami rodziny, kształtowania prawidłowych postaw wychowawczych, społecznych oraz umiejętności wzmacniania i utrwalania osiągniętych rezultatów. Badania ukazują również potrzeby uzupełnienia obecnej oferty pomocowej skierowanej do rodziców samotnie wychowujących dzieci, a zwłaszcza dedykowanej ojcom, którzy samodzielnie pełnią funkcję rodzicielską oraz rozwijania pakietu przedsięwzięć umożliwiających podniesienie poziomu integracji środowiskowej, doskonalenie kompetencji interpersonalnych, wzmacnianie umiejętności organizowania czasu wolnego rodziny i promujących jej wspólną aktywność.

2.3 Potrzeby krakowskich rodzin z dziećmi a kierunki rozwoju systemu wspierania rodziny

Przywołane powyżej raporty i badania przeprowadzane w toku realizacji Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018, wskazują, iż do krakowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży kierowana jest bogata oferta, opierająca się na szeregu sprawdzonych i skutecznych rozwiązaniach stanowiących stały element polityki prorodzinnej. Z systematycznym rozwojem wsparcia o charakterze kompensacyjno-naprawczym, współgra wielość i różnorodność przedsięwzięć integracyjnych, wzmacniających, umożliwiających samorealizację zarówno rodzicom, jak i dzieciom, młodzieży. Ma to istotny wymiar profilaktyczny, odzwierciedlający próbę urzeczywistnienia przewodniej idei obecnie realizowanego Programu, jaką jest dążenie do stworzenia trwałej, stabilnej, maksymalnie wszechstronnej i dostępnej sieci oparcia społecznego. Trudno nie zgodzić się ze stanowiskiem, że jest to ważne dla każdego z nas, a odczuwanie wsparcia wpływa bezpośrednio na zdrowie i samopoczucie¹⁷, nawet, jeżeli nigdy nie znajdziemy się w sytuacji bezpośredniego biorcy pomocy. Można zatem założyć, że w przypadku rodziny, brak lub utrudniony dostęp do szeroko pojętego wsparcia stanowić będzie znaczący czynnik wpływu na scenariusz jej życia, stając się jednym z determinantów pojawiania się dysfunkcji ograniczających szanse realizacji na optymalnym poziomie przynależnych jej ról. Kluczowe znaczenie w tym aspekcie ma efektywność przepływu informacji o ofercie pomocowej. Pomimo zacieśnienia wielosektorowej współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami i aktorami społecznymi zaangażowanymi w działania na rzecz rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży, wykorzystania

¹⁷ *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*, H. Sęk, R. Cieślak (red), Warszawa: Wydawnictwo PWN 2005.

licznych i różnorodnych kanałów komunikacyjnych (np. zakładka „Dla rodziny”- strona internetowa kkr.kraków.pl, wydawnictwo „Informator krakowskiej rodziny”), występujące w tym obszarze potrzeby w dalszym ciągu nie są wystarczająco zaspokojone. Zwracają na to uwagę raporty z badań jakościowych i ilościowych, przeprowadzonych na zlecenie Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miasta Krakowa kolejno w latach 2015, 2017¹⁸. Uzyskane w 2017 roku wyniki wskazują na nadal niewystarczający poziom zadowolenia krakowskich rodzin z dostępu do informacji o ofercie pomocowej miasta, słabo odczuwany jest również wpływ na możliwości kształtowania polityki prorodzinnej. Należy zauważyć, iż zgodnie z wnioskami zawartymi w raporcie, istotną zmianą byłoby skupienie się nie tyle na samym przekazie informacji, co na dążeniu do nawiązania dialogu, bezpośredniej interakcji z krakowskimi rodzinami z dziećmi oraz zwiększeniu poziomu rozpoznawalności oferty miasta. Obecnie dominującym elementem jest jej postrzeganie jako ukierunkowanej głównie na potrzeby rodzin wielodzietnych.

Jak pokazują szczegółowe wyniki badania, „małe rodziny” wychowujące jedno lub dwoje dzieci i samotni rodzice w mniejszym stopniu odczuwają zadowolenie z dostępnych możliwości opieki dla dzieckiem, a także z warunków sprzyjających integracji krakowskich rodzin. Osoby samotnie wychowujące dzieci stanowią grupę najmniej zadowolonych ze swoich warunków mieszkaniowych i zarobków, częściej przeżywają problemy bytowe i trudności związane z godzeniem ze sobą różnych ról, szczególnie tych związanych z aktywnością zawodową i opieką nad potomstwem. Warto zaznaczyć, iż znaczny procent osób korzystających z usługi asystenta rodziny to samotni rodzice (61% uczestników badania¹⁹).

Rodziny wielodzietne za potrzebę zaspokajaną w najmniejszym stopniu uznają możliwości spędzania wspólnie wolnego czasu, uprawiania sportu. W niewielkim stopniu odczuwają swój wpływ na kształt polityki prorodzinnej miasta.

Rodzice wychowujący dzieci z niepełnosprawnością ujawniają z kolei szczególnie wysoki poziom potrzeb w zakresie integracji z innymi rodzinami. Zdecydowanie potrzebują też lepszej informacji o dedykowanej im ofercie pomocowej, dalszego upraszczania procedur urzędowych. Wskazują na konieczność tworzenia warunków pozwalających na godzenie różnych pól aktywności, szczególnie zawodowej i rodzinnej. Potrzebują nie tylko wsparcia w organizowaniu opieki nad dziećmi, ale również pomocy ułatwiającej codzienne funkcjonowanie całej rodziny. Rodzice dzieci z niepełnosprawnością oczekują dla swoich dzieci rozwijania oferty zajęć o charakterze integracyjnym. Za priorytet uznają zdrowie swoich dzieci, a zatem kształtowanie warunków sprzyjających ich wszechstronnemu rozwojowi jest dla nich jedną z najważniejszych form wsparcia.

Reasumując, odpowiedzi na identyfikowane potrzeby krakowskich rodzin należy poszukiwać przede wszystkim w tworzeniu warunków do nawiązania wzajemnego dialogu, włączenia rodzin w lokalny dyskurs społeczny, dążenia do ich maksymalnego, bezpośredniego udziału w kształtowaniu polityki prorodzinnej miasta. Budowanie w ten sposób sieci oparcia społecznego daje szansę osiągnięcia maksymalnie globalnego zasięgu, wysokiego poziomu dostępności i elastyczności, ułatwiając tym samym odnalezienie każdej krakowskiej rodzinie z dziećmi propozycji adekwatnej do specyfiki jej potrzeb i oczekiwań. Priorytetem jest rozbudowywanie działań integrujących, sprzyjających rozwijaniu zasobów samopomocowych

¹⁸ *Krakowska rodzina, także z dziećmi niepełnosprawnymi, wobec oferty usług publicznych oraz polityki społecznej UMK*, Kraków grudzień 2015 oraz *Krakowska rodzina wobec oferty usług publicznych oraz polityki społecznej miasta*, Kraków wrzesień 2017.

¹⁹ *Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2017*.

poprzez dalsze otwieranie przestrzeni publicznej oraz dostosowywanie jej do specyfiki potrzeb dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin. Również istotnym aspektem potrzeb krakowskich rodziców jest rozwijanie wsparcia ukierunkowanego na pokonanie trudności związanych z łączeniem życia rodzinnego z aktywnością zawodową. A zatem, dążenie do doskonalenia istniejącej w tym obszarze oferty i wprowadzanie nowych rozwiązań korespondujących z postulatami rodzin powinno stanowić ważny element kształtowania polityki prorodzinnej miasta.

3 Adresaci Programu

Adresatami Programu Wspierania Rodziny są wszystkie rodziny z dziećmi, niezależnie od ich struktury, statusu materialnego, specyfiki przeżywanych trudności, fazy cyklu życia rodzinnego. Konstrukcja Programu obrazuje dążenie do stworzenia kompleksowej, trwale obecnej w życiu mieszkańców Krakowa, sieci oparcia społecznego, strukturyzującej i łączącej funkcjonowanie wielu odrębnych systemów wsparcia dedykowanego rodzinom z dziećmi, dzieciom i młodzieży. Takie podejście, akcentując niepowtarzalność i wyjątkowość potrzeb każdej rodziny, uwzględnia jednocześnie korelacje interdyscyplinarne, wzajemne przenikanie, uzupełnianie się poszczególnych ofert, zarówno tych o wyraźnym charakterze pomocowym, jak i mających przede wszystkim wymiar profilaktyczny, integrujący, kształtujący pozytywny wizerunek rodziny z dziećmi. Przyjęta koncepcja odzwierciedla się w konstrukcji celów i działań służących ich realizacji. Wszelkoność, tworzenie warunków sprzyjających implementowaniu nowych przedsięwzięć, pozwoli znaleźć wszystkim krakowskim rodzinom z dziećmi, dzieciom i młodzieży odpowiednią dla siebie ofertę.

4 Cele Programu i planowane do realizacji przedsięwzięcia

Program Wspierania Rodziny dla Gminy Kraków na lata 2019-2021 zakłada podejmowanie szeregu działań odpowiadających na zróżnicowane potrzeby rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży. W formułę Programu wpisana jest nieprzerwana aktywność, elastyczność i zaangażowanie różnych podmiotów tak, aby kształtować warunki sprzyjające poprawie jakości życia i rozwojowi krakowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży, wzmocnić system wsparcia adresowanego do rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, kryzysy życia rodzinnego, poprawiać kondycję materialną rodzin z dziećmi oraz intensyfikować działania w obszarze profilaktyki niedostosowania społecznego dzieci, młodzieży. Z tej perspektywy szczególnie ważne stają się korelacje wspierania rodziny z innymi dziedzinami planowania strategicznego, szczególnie edukacją, profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień, promocją zatrudnienia, zwłaszcza w kontekście ułatwiania rodzicom powrotu na rynek pracy, wsparciem osób z niepełnosprawnością i ich rodzin oraz kulturą, rekreacją i sportem. Biorąc pod uwagę wieloaspektowy charakter wspierania rodziny, w konstrukcji Programu obok zadań centralnych, integralnie związanych z funkcjonowaniem systemu pomocy społecznej, uwzględniono przedsięwzięcia wynikające z korelacji międzydziedzinowych.

Cel nadrzędny Programu: Zapewnienie możliwości dalszego rozwoju strukturalnej sieci oparcia społecznego dla krakowskich rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży, poprzez:

I Zapewnienie specjalistycznej pomocy i wsparcia ukierunkowanego na tworzenie optymalnych warunków funkcjonowania środowiska rodzinnego:

I.1 Zadanie centralne: Wzmocnienie zdolności rodzin i jej członków do przezwyciężania trudności i kryzysów życia rodzinnego poprzez uzyskanie profesjonalnego wsparcia

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe			Planowana wysokość środków na realizację działania 2019-2021
		2019	2020	2021	
Prowadzenie poradnictwa rodzinnego i terapii	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,	10 600 usług poradnictwa	10 600 usług poradnictwa	10 600 usług poradnictwa	5 088 000 zł

	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK, organizacje pozarządowe	rodzinnego i terapii	rodzinnego i terapii	rodzinnego i terapii	
Organizacja usługi asystenta rodziny, w tym asystentury rodzinnej dedykowanej rodzinom dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie, nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę zagrażającą ich zdrowiu i życiu, powstałe w prenatalnym okresie rozwoju dziecka albo w czasie porodu oraz kobietom w ciąży, szczególnie w przypadku ciąży powikłanej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	660 rodzin objętych usługą asystenta rodziny	690 rodzin objętych usługą asystenta rodziny	700 rodzin objętych usługą asystenta rodziny	5 660 400 zł
Organizacja pomocy w formie rodzin wspierających dla rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub zagrożonych trudnościami w prawidłowym realizowaniu funkcji rodzicielskich, w tym dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	3 rodziny wspierające, 3 rodziny wspierane	3 rodziny wspierające, 3 rodziny wspierane	4 rodzin wspierających, 4 rodzin wspieranych	12 650 zł
Organizowanie specjalistycznych usług wspierania rodziny z dziećmi, w przypadku rodziców z zaburzeniami psychicznymi, upośledzeniem umysłowym, uzależnieniem od alkoholu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	30 rodzin, które skorzystały z usługi	35 rodzin, które skorzystały z usługi	40 rodzin, które skorzystały z usługi	924 000 zł

I.2 **Zadanie skorelowane:** Wzmacnianie sieci kompleksowego oparcia społecznego odpowiadającego na potrzeby rodziców i dzieci w przełomowych fazach cyklu życia rodziny:

a) Pomoc dla rodziców oczekujących narodzin dziecka, przeżywających etap adaptacji po urodzeniu dziecka, sprawujących opiekę nad małym dzieckiem

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Prowadzenie Klubów Rodziców	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje Pozarządowe, Instytucje Kultury	40 klubów prowadzonych przez Instytucje Kultury, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, liczba klubów prowadzonych przez Organizacje Pozarządowe	42 klubów prowadzonych przez Instytucje Kultury, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, liczba klubów prowadzonych przez Organizacje Pozarządowe	44 klubów prowadzonych przez Instytucje Kultury, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, liczba klubów prowadzonych przez Organizacje Pozarządowe
Bezpłatne wsparcie psychologiczne rodzin z dziećmi do lat 3	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	400 rodzin objętych wsparciem	400 rodzin objętych wsparciem	400 rodzin objętych wsparciem
Chustowe spotkania w ARTzonie – comiesięczne otwarte spotkania dla rodziców chcących nosić dzieci w chustach oraz już noszących	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	12 spotkań, 220 uczestników	12 spotkań, 250 uczestników	12 spotkań, 280 uczestników
„Tydzień Douli” – specjalne spotkania dla rodziców oczekujących narodzin dziecka	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	4 spotkania, 20 uczestników	5 spotkań, 22 uczestników	6 spotkań, 24 uczestników

„Naturalnie Rodzinnie” – spotkania ze specjalistami, organizacja warsztatów	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	11 spotkań, 350 uczestników	11 spotkań, 350 uczestników	11 spotkań, 350 uczestników
---	-----------------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------

b) Wsparcie rodziców, których dzieci rozpoczynają edukację szkolną

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Akcja „Bezpieczna droga do szkoły”	Referat Profilaktyki Straży Miejskiej Miasta Kraków	120 szkół skontrolowanych pod kątem prawidłowości oznakowania, 120 patroli pod szkołami	120 szkół skontrolowanych pod kątem prawidłowości oznakowania, 120 patroli pod szkołami	120 szkół skontrolowanych pod kątem prawidłowości oznakowania, 120 patroli pod szkołami
Organizacja otwartych warsztatów zachęcających do czytelnictwa – warsztaty „Aktywne czytanie”, „Zabawy z książką”, „Sztuka opowieści”, warsztaty towarzyszące wystawom	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	25 zorganizowanych warsztatów, 15 uczestników	25 zorganizowanych warsztatów, 15 uczestników	25 zorganizowanych warsztatów, 15 uczestników
Organizacja otwartych warsztatów „Zabawki, które pomagają”, „MOCAK w plenerze”, „Drugie życie książki” - wspólne tworzenie zabawek i pomocy edukacyjnych	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	5 warsztatów, 80 uczestników	5 warsztatów, 80 uczestników	5 warsztatów, 80 uczestników
„Do-Re-Mi-Się” – warsztaty umuzykalniające dla dzieci z rodzicami, warsztaty językowe	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	200 spotkań, 150 uczestników	210 spotkań, 170 uczestników	220 spotkań, 200 uczestników
Pracownia Mała ARTzona – organizacja warsztatów	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	40 spotkań, 150 uczestników	50 spotkań, 200 uczestników	60 spotkań, 250 uczestników

kreatywnych dla dzieci rozpoczynających naukę szkolną, tworzenie przestrzeni do rozwijania uzdolnień - „Kreatywny Recykling”, „Szkoła Dizajnu”				
Organizowanie spotkań, warsztatów i przedsięwzięć: „Niedziela dla rodzica”, „Spotkania dla rodzica”, warsztaty edukacyjne dla grup przedszkolnych, zajęcia edukacyjno-terapeutyczne, kursy logopedyczne dla najmłodszych, przyrodnicze warsztaty naukowe dla dzieci	Centrum Kultury Podgórze	380 spotkań, 21 890 uczestników	390 spotkań, 21 900 uczestników	400 spotkań, 21 900 uczestników

c) Wsparcie rodziców wychowujących nastolatków, organizowanie zajęć umożliwiających doskonalenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz kształtowanie przestrzeni do samopomocy

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Zapewnienie wsparcia pedagogicznego i psychologicznego	Wydział Edukacji UMK	214 etatów pedagogów i psychologów zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych	214 etatów pedagogów i psychologów zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych	214 etatów pedagogów i psychologów zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych
Realizacja zadań w ramach programu Krakowska Szkoła Doradztwa Zawodowego.	Wydział Edukacji UMK	250 doradców	250 doradców	250 doradców

Realizatorami działań są: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Krakowie oraz Centrum Pedagogiki i Psychologii Politechniki Krakowskiej. Odbiorcami działań są: doradcy zawodowi oraz koordynatorzy doradztwa w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych z GMK. Głównym celem KSDZ jest merytoryczne wsparcie doradców w realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego na terenie szkół				
Organizowanie spotkań z psychologiem	Centrum Kultury „Dworek Białostrzycki”	8 spotkań	10 spotkań	10 spotkań
Organizacja wsparcia udzielanego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w zakresie pracy z dzieckiem oraz prowadzenie terapii rodzin	Wydział Edukacji UMK	34 897 godzin przeprowadzonych terapii rodzinnych	34 897 godzin przeprowadzonych terapii rodzinnych	34 897 godzin przeprowadzonych terapii rodzinnych
Organizacja pomocy wolontaryjnej i propagowanie idei wolontariatu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	120 rodzin z dziećmi, które skorzystały z pomocy wolontariuszy	120 rodzin z dziećmi, które skorzystały z pomocy wolontariuszy	120 rodzin z dziećmi, które skorzystały z pomocy wolontariuszy
„Międzynarodowy Tydzień Bliskości” –spotkania ze specjalistami, organizacja warsztatów spektakli, koncertów, wystaw	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	20 spotkań, 600 uczestników	25 spotkań, 650 uczestników	30 spotkań, 700 uczestników

Rewitalizacja społeczna	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	15 realizowanych Programów Aktywności Lokalnej	14 realizowanych Programów Aktywności Lokalnej	14 realizowanych Programów Aktywności Lokalnej
-------------------------	-----------------------------------	--	--	--

I.3 Zadanie skorelowane: Udostępnianie zasobów i kreowanie przestrzeni sprzyjającej wzmocnieniu potencjału krakowskich rodzin z dziećmi oraz ich wzajemnej integracji:

- a) Rozwijanie dostępu do informacji na temat oferty miasta adresowanej do rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży oraz promowanie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem, w tym rodziny wielodzietnej

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Prowadzenie i rozwijanie kanałów komunikacji z krakowskimi rodzinami	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	1 174 900 odsłon strony internetowej, 20 000 wydanych egzemplarzy informatora, 4 000 innych materiałów informacyjnych	1 292 390 odsłon strony internetowej, 20 000 wydanych egzemplarzy informatora, 4 000 innych materiałów informacyjnych	1 421 629 odsłon strony internetowej, 20 000 wydanych egzemplarzy informatora, 4 000 innych materiałów informacyjnych
Prowadzenie portalu/zakładki informacyjnej o usługach dedykowanych rodzinie - kkr.krakow.pl	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	<i>(dane będą gromadzone od IV kwartału 2019 roku)</i>	200 000 odsłon strony	250 000 odsłon strony
Aktualizowanie informatora dla krakowskich rodzin z dziećmi i jego dystrybucja za pośrednictwem zróżnicowanych kanałów	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK, Miejski Ośrodek Pomocy	20 000 rozpowszechnionych egzemplarzy informatora	20 000 rozpowszechnionych egzemplarzy informatora	20 000 rozpowszechnionych egzemplarzy informatora

	Społecznej, Organizacje Pozarządowe			
Program Krakowska Karta Rodzinna 3+	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	5 800 rodzin korzystających z KKR 3+, 169 partnerów KKR 3+ publicznych, 188 partnerów KKR 3+ niepublicznych	6 000 rodzin korzystających z KKR 3+, 169 partnerów KKR 3+ publicznych, 200 partnerów KKR 3+ niepublicznych	6 300 rodzin korzystających z KKR 3+, 169 partnerów KKR 3+ publicznych, 220 partnerów KKR 3+ niepublicznych
Kampania „Kraków stawia na rodzinę”	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK, Miejskie Jednostki Organizacyjne, Instytucje Kultury	30 000 odbiorców	30 000 odbiorców	35 000 odbiorców

b) Wsparcie rodziców w organizowaniu opieki i czasu wolnego adekwatnie do etapu rozwojowego dziecka

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Udzielanie dotacji dla innych niż gminne żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	5 943 miejsc dotowanych	7 000 miejsc dotowanych	7 700 miejsc dotowanych
Zlecenia organizacji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 sprawowanej w formie żłobka	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	386 miejsc	536 miejsc	636 miejsc
Utrzymanie żłobków gminnych	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	2 357 miejsc	2 357 miejsc	2 357 miejsc

Organizacja zajęć pozalekcyjnych przez 11 młodzieżowych domów kultury	Wydział Edukacji UMK	15 150 uczestników zajęć organizowanych przez MDK	15 150 uczestników zajęć organizowanych przez MDK	15 150 uczestników zajęć organizowanych przez MDK
Organizacja opieki nad uczniami w ramach świetlic szkolnych działających we wszystkich szkołach podstawowych	Wydział Edukacji UMK	571,26 etatów nauczycieli świetlic szkolnych	580 etatów nauczycieli świetlic szkolnych	580 etatów nauczycieli świetlic szkolnych
Przygotowanie miejsc w bursach szkolnictwa ponadpodstawowego i w internatach	Wydział Edukacji UMK	1 830 miejsc	1 830 miejsc	1 830 miejsc
Realizacja pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych przez placówki oświatowo-wychowawcze o charakterze sportowo-rekreacyjnym (MOS-y i KSOS)	Wydział Sportu UMK	14 000 uczestników	14 000 uczestników	14 000 uczestników
Organizacja zajęć edukacyjnych i warsztatowych w filiach Biblioteki Kraków	Biblioteka Kraków	21 000 uczestników zajęć	21 500 uczestników zajęć	21 500 uczestników zajęć
Organizacja warsztatów dla dzieci i młodzieży w czasie wakacji i ferii – „Lato w MOCAKU-u” i „Ferie w MOCAK-u”	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	15 warsztatów, 20 uczestników	15 warsztatów, 20 uczestników	15 warsztatów, 20 uczestników
Rozpowszechnianie materiałów/ zeszytów edukacyjnych podczas ofert zwiedzania Muzeum skierowanej do rodzin z dziećmi i instytucji opiekuńczych	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	2 000 egzemplarzy	2 000 egzemplarzy	2 000 egzemplarzy
Warsztaty feryjne i wakacyjne dla dzieci w wieku 7-11 lat	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	90 spotkań, 140 uczestników	90 spotkań, 140 uczestników	90 spotkań, 140 uczestników
„Bajki europejskie i nie tylko” – spotkania edukacyjne dla dzieci 3-6 lat	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	30 spotkań, 12 uczestników	30 spotkań, 12 uczestników	30 spotkań, 12 uczestników

Realizacja spektakli repertuarowych ze Sceny dla Dzieci	Teatr Groteska	450 spektakli, 86 000 widzów	450 spektakli, 86 000 widzów	450 spektakli, 86 000 widzów
Organizacja kursów, zajęć, warsztatów dedykowanych dzieciom	Centrum Kultury Podgórze	390 grup kursów, 4864 uczestników	406 grup kursów, 5168 uczestników	416 grup kursów, 5304 uczestników
Organizowanie bezpłatnych warsztatów edukacyjnych dla dzieci i rodzin z dziećmi	Centrum Kultury „Dworek Białoprądnicki”	20 spotkań	20 spotkań	20 spotkań
Organizowanie warsztatów w ramach letnich i zimowych półkolonii	Krakowskie Forum Kultury, Integracyjny Klub Kultury Olsza KFK	35 spotkań, 320 uczestników	40 spotkań, 330 uczestników	40 spotkań, 330 uczestników
Ferie w muzeum	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	44 zajęcia, 718 uczestników	40 zajęć, 700 uczestników	40 zajęć, 700 uczestników
Lato w mieście	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	25 zajęć, 400 uczestników	25 zajęć, 400 uczestników	25 zajęć, 400 uczestników

c) Organizowanie przestrzeni do rozwijania zainteresowań, uzdolnień dzieci i młodzieży

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Realizacja projektu „Mecenas Dziecięcych Talentów”	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje Pozarządowe	17 uczestników	13 uczestników	18 uczestników

Realizacja przez szkoły programów: język angielski 5 razy w tygodniu, szachy w szkole oraz innych zajęć pozalekcyjnych prowadzonych na terenie szkół przez Młodzieżowe Domy Kultury	Wydział Edukacji UMK	38 szkół realizujących program nauki języka angielskiego 5 razy w tygodniu, 13 szkół realizujących program szachy w szkole, 15 szkół organizujących inne zajęcia pozalekcyjne	38 szkół realizujących program nauki języka angielskiego 5 razy w tygodniu, 13 szkół realizujących program szachy w szkole, 15 szkół organizujących inne zajęcia pozalekcyjne	38 szkół realizujących program nauki języka angielskiego 5 razy w tygodniu, 13 szkół realizujących program szachy w szkole, 15 szkół organizujących inne zajęcia pozalekcyjne
Organizacja i współorganizacja turniejów, konkursów i festynów dla dzieci i młodzieży	Referat Profilaktyki Straży Miejskiej Miasta Krakowa	100 turniejów, konkursów i festynów	100 turniejów, konkursów i festynów	100 turniejów, konkursów i festynów
Organizacja kursów i spotkań rozwijających różnorodne zainteresowania dzieci i młodzieży – tanecznych, folklorystycznych, teatralnych, muzyczno-instrumentalnych, wokalnych, plastycznych, językowych	Nowohuckie Centrum Kultury	2 500 uczestników, 76 organizowanych kursów i zajęć	3 000 uczestników, 80 organizowanych kursów i zajęć	3 000 uczestników, 80 organizowanych kursów i zajęć
Nowohucki Uniwersytet Dzieci	Nowohuckie Centrum Kultury	50 uczestników, 45 organizowanych spotkań	50 uczestników, 45 organizowanych spotkań	50 uczestników, 45 organizowanych spotkań
Warsztaty edukacyjne dla różnych grup wiekowych w ramach oferty Muzeum Sztuki Współczesnej	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	24 warsztaty, 12 uczestników	24 warsztaty, 12 uczestników	24 warsztaty, 12 uczestników
Warsztaty plastyczne dla dzieci	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	40 spotkań, 20 uczestników	40 spotkań, 22 uczestników	40 spotkań, 24 uczestników
Warsztaty ceramiki artystycznej dla dzieci	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	40 spotkań, 15 uczestników	40 spotkań, 17 uczestników	40 spotkań, 18 uczestników
Warsztaty muzyczne/nauka gry na instrumentach (fortepian, gitara, perkusja, saksofon)	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	600 spotkań, 50 uczestników	700 spotkań, 60 uczestników	800 spotkań, 70 uczestników

„Mała Animacja” – warsztaty animacji filmowej dla dzieci	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	4 spotkania, 60 uczestników	5 spotkań, 70 uczestników	6 spotkań, 80 uczestników
Studio Piosenki	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	45 warsztatów, 6 uczestników	45 warsztatów, 6 uczestników	45 warsztatów, 6 uczestników
Bale karnawałowe dla najmłodszych dzieci	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	15 uczestników	15 uczestników	15 uczestników
Imprezy i warsztaty ekologiczne, ogrodnicze	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	10 warsztatów, 200 uczestników	10 warsztatów, 200 uczestników	10 warsztatów, 200 uczestników
Zajęcia stałe dla dzieci i młodzieży w Klubie Kuźnia OKN (min. Zespół Baletowy Largo, Teatr Mikser – grupa teatralna dla dzieci i młodzieży, Kuźnia Artystyczna – warsztaty plastyczne, recyklingowe, rękodzielnicze dla dzieci, balet, cheerleaders, Hip-hop, nauka gry i korepetycje gry na fortepianie, nauka gry na gitarze, na skrzypcach z elementami metody Suzuki, „Tańczące nutki”, zajęcia przygotowujące do egzaminu do Szkoły Muzycznej I stopnia, „Z muzyką przez wieki”, „Muzyczne piątki”, „Teatralne czary-mary”, język angielski dla dzieci i młodzieży, konkursy plastyczne, „Święto Kuźni” – festyn rodzinny	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	4 500 uczestników	5 000 uczestników	5 500 uczestników
Zajęcia edukacyjne prowadzone w formie warsztatowej	Muzeum Armii Krajowej	100 warsztatów, 2 000 uczestników	100 warsztatów, 2 000 uczestników	100 warsztatów, 2 000 uczestników

„Dyskusyjny Klub Filmowy”	Muzeum Armii Krajowej	2 spotkania, 15 uczestników	2 spotkania, 15 uczestników	2 spotkania, 15 uczestników
Niedzielne warsztaty plastyczne	Teatr Groteska	340 uczestników	340 uczestników	340 uczestników
„Dzienna Parada Smoków” odbywająca się w ramach corocznej „Wielkiej Parady Smoków”	Teatr Groteska	900 uczestników	900 uczestników	900 uczestników
Festiwal teatralny dla dzieci i młodzieży „Mała Boska Komedia”	Teatr Łaźnia Nowa	8 spektakli, 642 widzów, 8 warsztatów, 440 uczestników	10 spektakli, 1000 widzów, 10 warsztatów, 200 uczestników	12 spektakli, 1200 widzów, 12 warsztatów, 240 uczestników
„Mim-kowe poranki” – sobotnie zajęcia dla rodzin z dziećmi	Muzeum Inżynierii Miejskiej i Ogrodu Doświadczeń	9 zajęć, 15 rodzin z dziećmi uczestniczących w spotkaniach	9 zajęć, 15 rodzin z dziećmi uczestniczących w spotkaniach	9 zajęć, 15 rodzin z dziećmi uczestniczących w spotkaniach
Pokazy eksperymentów chemicznych w Ogrodzie Doświadczeń	Muzeum Inżynierii Miejskiej i Ogrodu Doświadczeń	120 uczestników	120 uczestników	120 uczestników
Zajęcia z kuchni molekularnej w Ogrodzie Doświadczeń	Muzeum Inżynierii Miejskiej i Ogrodu Doświadczeń	40 uczestników	40 uczestników	40 uczestników
Organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży umożliwiająca rozwój zainteresowań i uzdolnień (zajęcia taneczne, baletowe, teatralne, cyrkowe, plastyczne, muzyczne, techniczne – modelarnia, nauka języków obcych i innych) w 13 klubach Ośrodka Kultury	Ośrodek Kultury Kraków-Nowa Huta	1000 uczestników	1000 uczestników	1000 uczestników
Organizowanie konkursów, kursów, zajęć, zespołów artystycznych	Centrum Kultury Podgórze	131 konkursów, 18 939 uczestników, 69 grup zespołów artystycznych, 815 uczestników	151 konkursów, 20 000 uczestników, 78 grup zespołów artystycznych, 950 uczestników	171 konkursów, 20 000 uczestników, 80 grup zespołów artystycznych, 961 uczestników

Zajęcia szkoleniowe w ramach projektu „Krakowska Akademia Samorządności”	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	900 uczniów uczestniczących w działaniach „KAS”	900 uczniów uczestniczących w działaniach „KAS”	900 uczniów uczestniczących w działaniach „KAS”
Tworzenie z udziałem młodzieży i wydawanie czasopisma dla gimnazjalistów	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	24 000 egzemplarzy, które otrzymały szkoły	24 000 egzemplarzy, które otrzymały szkoły	24 000 egzemplarzy, które otrzymały szkoły
Organizacja „Juliady” – imprezy sportowo-rekreacyjnej dla dzieci spędzających wakacje w mieście	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	604 uczestników	604 uczestników	604 uczestników
Warsztaty dla dzieci i młodzieży dla grup zorganizowanych	Muzeum Fotografii	8 warsztatów, 114 uczestników	12 warsztatów, 204 uczestników	20 warsztatów, 340 uczestników
Warsztaty dla dzieci i młodzieży dla indywidualnych uczestników	Muzeum Fotografii	14 warsztatów, 164 uczestników	30 warsztatów, 320 uczestników	40 warsztatów, 400 uczestników
Warsztaty i wydarzenia dla rodzin z dziećmi	Centrum Kultury „Dworek Białoprądnicki”	15 spotkań	15 spotkań	15 spotkań
Realizacja miejskich programów sportowych	Wydział Sportu UMK	220 000 osobowejść, 8 programów	220 000 osobowejść, 8 programów	220 000 osobowejść, 8 programów
Przyznawanie stypendiów sportowych	Wydział Sportu UMK	60 przyznanych stypendiów	60 przyznanych stypendiów	60 przyznanych stypendiów
Rodzinne muzykowanie – warsztaty muzyczne dla dzieci i opiekunów	Krakowskie Forum Kultury, Klub Malwa KFK	65 spotkań, 760 uczestników	122 spotkania, 890 uczestników	75 spotkań, 880 uczestników
Warsztaty plastyczne dla dzieci (Kreatywna plastyka)	Integracyjny Klub Kultury Olsza KFK	70 spotkań, 584 uczestników	82 spotkania, 1 204 uczestników	120 spotkań, 2 160 uczestników
Warsztaty teatralne dla dzieci	Integracyjny Klub Kultury Olsza KFK	32 spotkania, 384 uczestników	80 spotkań, 960 uczestników	80 spotkań, 960 uczestników
Warsztaty taneczne dla dzieci	Integracyjny Klub Kultury Olsza KFK	45 spotkań, 540 uczestników	111 spotkań, 1 332 uczestników	120 spotkań, 1 440 uczestników

Zajęcia baletowe dla dzieci	Klub Malwa KFK	32 spotkania, 448 uczestników	32 spotkania, 448 uczestników	32 spotkania, 448 uczestników
Kurs nauki gry na instrumentach muzycznych	Klub Malwa KFK	140 spotkań, 3780 uczestników	140 spotkań, 3780 uczestników	140 spotkań, 3780 uczestników
Koła gier strategicznych, planszowych	Klub Strych KFK	135 uczestników	180 spotkań, 1 500 uczestników	180 spotkań, 1 500 uczestników

d) Promowanie modelu wspólnego spędzania wolnego czasu i kreowanie warunków umożliwiających rodzinom z dziećmi korzystanie z różnorodnych form aktywności

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Organizacja w filii nr 56 Biblioteki Kraków „Klubu Słuchającego Malucha” dedykowanego rodzicom z dziećmi do 6 roku życia. W czasie zajęć poruszane są zagadnienia dotyczące rozwoju dzieci, polecane są książki, uczestnicy biorą udział w zajęciach plastycznych i ruchowych	Biblioteka Kraków	150 uczestników Klubu	200 uczestników Klubu	200 uczestników Klubu
Organizowanie pikników plenerowych, przygotowanie oferty i aktywności skierowanej do rodzin	Biblioteka Kraków	3000 uczestników	3500 uczestników	3500 uczestników
Organizacja obchodów Dnia Dziecka	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	12 zajęć, 389 uczestników	12 zajęć, 400 uczestników	12 zajęć, 400 uczestników
Konkurs na najpiękniejszą szopkę krakowską	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	467 uczestników	450 uczestników	450 uczestników

Pochód Lajkonika	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	8 000 uczestników	8 000 uczestników	8 000 uczestników
Średniowiecze da się lubić	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	11 265 uczestników	11 000 uczestników	11 000 uczestników
Akcja „Czyste place zabaw”	Referat Profilaktyki Straży Miejskiej Miasta Krakowa	300 kontroli placów zabaw	300 kontroli placów zabaw	300 kontroli placów zabaw
Imprezy mikołajkowe	Nowohuckie Centrum Kultury	4 800 uczestników	4 800 uczestników	4 800 uczestników
„Noc Tańca”	Nowohuckie Centrum Kultury	20 występów, 2 000 widzów	20 występów, 2 000 widzów	20 występów, 2 000 widzów
Festiwal Teatrów	Nowohuckie Centrum Kultury	10 spektakli, 5 000 widzów	12 spektakli, 6 000 widzów	12 spektakli, 6 000 widzów
Ogólnopolski Festiwal Dzieci i Młodzieży „Tęczowe Piosenki Jana Wojdaka”	Nowohuckie Centrum Kultury	120 uczestników, 1 000 widzów	120 uczestników, 1 000 widzów	120 uczestników, 1 000 widzów
Scena letnia	Nowohuckie Centrum Kultury	5 000 widzów	6 000 widzów	7 000 widzów
Cracovia Maraton (dystans – 42,195 km), Bieg Nocny (dystans – 10 km), Mini Maraton im. Piotra Gładkiego (dystans – 4,2 km)	Zarząd Infrastruktury Sportowej	1 maraton	1 maraton	1 maraton
Bieg Trzech Kopców, Międzynarodowe Otwarte Mistrzostwa Krakowa w Biegu Górskim, dystans 13 km	Zarząd Infrastruktury Sportowej	1 impreza sportowa	1 impreza sportowa	1 impreza sportowa
Cracovia Półmaraton Królewski, dystans – 21 km i 97,5 m	Zarząd Infrastruktury Sportowej	1 półmaraton	1 półmaraton	1 półmaraton
Biblioteka MOCAKu – udostępnianie księgozbioru dla	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	500 czytelników/miesiąc	500 czytelników/miesiąc	500 czytelników/miesiąc

dzieci na miejscu i w formie wypożyczeń				
Dział Wiedzy o Sztuce MOCAKu – stworzenie sali edukacyjnej umożliwiającej twórcze spędzanie czasu	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	<i>(adaptacja budynku zostanie zakończona w grudniu)</i>	6 000 odbiorców	6 000 odbiorców
Organizacja mobilnej wystawy sztuki „Autobus MOCAK-u”	MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej	5 wyjazdów, 3 500 odbiorców	10 wyjazdów, 2 000 odbiorców	10 wyjazdów, 2 000 odbiorców
Dyskusyjny Klub Filmowy dla dzieci „Kropka”	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	10 seansów, 150 uczestników	10 seansów, 150 uczestników	10 seansów, 150 uczestników
Seans z Maluszkiem	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	15 seansów, 220 uczestników	15 seansów, 220 uczestników	15 seansów, 220 uczestników
„HALO! TU ZIEMIA!” – wydarzenie plenerowe z okazji Dnia Ziemi	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	5 spotkań, 150 uczestników	6 spotkań, 160 uczestników	7 spotkań, 180 uczestników
Dzień dziecka w Tajemniczym Ogrodzie	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	6 spotkań, 300 uczestników	7 spotkań, 350 uczestników	9 spotkań, 360 uczestników
„LOVE ROWER” – święto rowerowe w Nowej Hucie	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	12 spotkań, 400 uczestników	14 spotkań, 450 uczestników	16 spotkań, 480 uczestników
Rodzinna Sobota w ARTzonie – rodzinne kreatywne spotkania w ARTzonie	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	5 spotkań, 100 uczestników	6 spotkań, 120 uczestników	8 spotkań, 150 uczestników
„Kino pod chmurką” – projekcje 6 filmów wraz z imprezami towarzyszącymi skierowanymi do rodzin	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	6 spotkań, 4 000 uczestników	6 spotkań, 4 000 uczestników	6 spotkań, 5 000 uczestników
Festyny rodzinne – plenerowe z warsztatami i zajęciami dla rodzin	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	1000 uczestników	1000 uczestników	1000 uczestników
Organizacja imprez dla całych rodzin	Centrum Kultury Podgórze	170 imprez	175 imprez	180 imprez

Zajęcia warsztatowe dla rodzin z dziećmi w wieku szkolnym	Muzeum Armii Krajowej	4 warsztaty, 100 uczestników	4 warsztaty, 100 uczestników	4 warsztaty, 100 uczestników
„Smoczy Piknik Rodzinny” odbywający się w ramach corocznej Wielkiej Parady Smoków	Teatr Groteska	1 500 uczestników	1 500 uczestników	1 500 uczestników
Bulwart Sztuki	Teatr Łażnia Nowa	7 spektakli, 784 widzów, 8 warsztatów rodzinnych, 323 uczestników	10 wydarzeń, 10 warsztatów, 750 uczestników	10 wydarzeń, 10 warsztatów, 750 uczestników
Organizacja festiwalu teatralnego dla dzieci i młodzieży „Mała Boska Komedia”	Teatr Łażnia Nowa	7 spektakli dla rodzin, 700 widzów	9 spektakli dla rodzin, 900 widzów, 2 warsztaty, 40 uczestników	11 spektakli dla rodzin, 1100 widzów, 2 warsztaty, 40 uczestników
Organizowanie prelekcji, pokazów nt. bezpieczeństwa dziecka podczas podróży, jak bezpiecznie przewozić dziecko prywatnie i w komunikacji zbiorowej	Muzeum Inżynierii Miejskiej i Ogrodu Doświadczeń	15 uczestników, 5 prelekcji	15 uczestników, 5 prelekcji	15 uczestników, 5 prelekcji
Organizacja urodzin tematycznych dla dzieci w Ogrodzie Doświadczeń	Muzeum Inżynierii Miejskiej i Ogrodu Doświadczeń	70 imprez urodzinowych	70 imprez urodzinowych	70 imprez urodzinowych
Koncerty dla juniorów i seniorów – cykl MATINEE	Capella Cracoviensis	21 koncertów, 1 900 uczestników	6 koncertów, 600 uczestników	6 koncertów, 600 uczestników
Cykl wakacyjnych Koncertów Promenadowych w Altanie na Plantach	Krakowskie Forum Kultury	30 koncertów, 2 000 uczestników	32 koncerty, 2 200 uczestników	34 koncerty, 2 500 uczestników
Imprezy rodzinne i okolicznościowe w Klubach Krakowskiego Forum Kultury	Integracyjny Klub Kultury Olsza KFK	11 spotkań, 2 300 uczestników	14 spotkań, 2 800 uczestników	14 spotkań, 2 800 uczestników
„Zielone Horyzonty” – rodzinne warsztaty z zakresu edukacji ekologicznej	Zarząd Zieleni Miejskiej	9 zajęć	9 zajęć	9 zajęć

Akcja „Zatrać się w Zieleni” w ramach której organizowane są przedsięwzięcia „Piknikuj w Zieleni. Piknik Krakowski”, „Parkobus w Zieleni”, „Ćwicz w Zieleni”, „Kino na Trawie. Zielony Maraton Filmowy”	Zarząd Zieleni Miejskiej	28 pikników, 6 przejazdów Parkobusu, zajęcia fitness organizowane w 4 parkach, 4 pokazy filmów o tematyce ekologicznej	28 pikników, 6 przejazdów Parkobusu, zajęcia fitness organizowane w 8 parkach, 6 pokazów filmów o tematyce ekologicznej	28 pikników, 6 przejazdów Parkobusu, zajęcia fitness organizowane w 8 parkach, 6 pokazy filmów o tematyce ekologicznej
---	--------------------------	--	---	--

e) Wspieranie rodzin z dziećmi w procesie kształtowania kompetencji w obszarze zdrowego odżywiania

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Prowadzenie przez szkoły i placówki działań w ramach programów upowszechniających zasady zdrowego żywienia, m.in. „Trzymaj formę”, „5 porcji warzyw, owoców lub soku”, „Program dla szkół”, „Kubusiowi przyjaciele natury”, „Akademia Zdrowego Przedszkolaka”, „Zdrowy Przedszkolak”, „Mamo, Tato wolę wodę”, „Szkoła Promująca Zdrowie”	Wydział Edukacji UMK	96 szkół realizujących program „Trzymaj formę”, 114 szkół realizujących program „5 porcji warzyw, owoców lub soku”, 69 szkół realizujących „Program dla szkół”, 82 placówki realizujące program „Kubusiowi przyjaciele natury”, 64 placówki realizujące „Akademię Zdrowego Przedszkolaka”, 38 placówek realizujących program „Zdrowy Przedszkolak”, 82 placówki realizujące program „Mamo, Tato, wolę wodę”, 93 szkoły	96 szkół realizujących program „Trzymaj formę”, 114 szkół realizujących program „5 porcji warzyw, owoców lub soku”, 69 szkół realizujących „Program dla szkół”, 82 placówki realizujące program „Kubusiowi przyjaciele natury”, 64 placówki realizujące „Akademię Zdrowego Przedszkolaka”, 38 placówek realizujących program „Zdrowy Przedszkolak”, 82 placówki realizujące program „Mamo, Tato, wolę wodę”, 93 szkoły	96 szkół realizujących program „Trzymaj formę”, 114 szkół realizujących program „5 porcji warzyw, owoców lub soku”, 69 szkół realizujących „Program dla szkół”, 82 placówki realizujące program „Kubusiowi przyjaciele natury”, 64 placówki realizujące „Akademię Zdrowego Przedszkolaka”, 38 placówek realizujących program „Zdrowy Przedszkolak”, 82 placówki realizujące program „Mamo, Tato, wolę wodę”, 93 szkoły

		realizujące program „Szkoła Promująca Zdrowie”	realizujące program „Szkoła Promująca Zdrowie”	realizujące program „Szkoła Promująca Zdrowie”
Akcja „Zdrowe Żywienie=Mądre Myślenie”	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Miejskie Jednostki Organizacyjne, partnerzy zewnętrzni	400 odbiorców	400 odbiorców	450 odbiorców
Coroczne edycje „Międzynarodowego Dnia Serca”	Teatr Groteska	70 000 uczestników	70 000 uczestników	70 000 uczestników
Organizacja spotkań z dietetykiem i warsztatów zdrowego żywienia	Centrum Kultury Podgórze	23 spotkań, 413 uczestników	38 spotkań, 688 uczestników	38 spotkań, 744 uczestników

II. Kształtowanie warunków wzmacniających funkcjonowanie systemu rodzinnego, z uwzględnieniem potrzeb dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin

II.1 Zadanie centralne: Zapewnienie rodzinom wychowującym dziecko z niepełnosprawnością specjalistycznej pomocy usługowej, uwzględniającej możliwość opieki wytchnieniowej

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe			Planowana wysokość środków na realizację działania 2019-2021
		2019	2020	2021	
Organizowanie usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	4500 godzin usługi	5400 godzin usługi	5400 godzin usługi	459 000 zł
Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia, organizacje pozarządowe	80 rodzin, które skorzystały z tej formy pomocy,	80 rodzin, które skorzystały z tej formy pomocy,	80 rodzin, które skorzystały z tej formy pomocy,	1 529 000 zł

II.2 Zadanie skorelowane: Rozwijanie różnorodnych form wsparcia dedykowanego rodzinom wychowującym dziecko z niepełnosprawnością

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Program Kraków dla Rodziny N	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	3 000 rodzin, które uczestniczą w Programie, 50 partnerów, którzy uczestniczą w Programie	4 000 rodzin, które uczestniczą w Programie, 100 partnerów, którzy uczestniczą w Programie	5 000 rodzin, które uczestniczą w Programie, 150 partnerów, którzy uczestniczą w Programie
Prowadzenie Klubów Rodziców z dzieckiem do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	1 Klub prowadzony przez Organizację pozarządową	2 Kluby prowadzone przez Organizację Pozarządową	3 Kluby prowadzone przez Organizację Pozarządową
Bezpłatne wsparcie psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne, dietetyczne, prawnicze i położnicze dla rodzin z dziećmi do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych, korzystający z Klubu Rodzica Rodziców z dzieckiem do lat 3 o specjalnych potrzebach rozwojowych	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	50 rodzin objętych wsparciem	150 rodzin objętych wsparciem	300 rodzin objętych wsparciem
Prowadzenie portalu/zakładki informacyjnej o usługach dedykowanych Rodzinie N	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	5 000 odsłon strony	10 000 odsłon strony	15 000 odsłon strony
Aktualizowanie informatora dla osób niepełnosprawnych i jego dystrybucja za pośrednictwem zróżnicowanych kanałów	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	6 000 rozpowszechnionych egzemplarzy informatora	10 000 rozpowszechnionych egzemplarzy informatora	10 000 rozpowszechnionych egzemplarzy informatora

Organizowanie w mieście wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z niepełnosprawnościami w wieku szkolnym	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	120 uczestników	400 uczestników	500 uczestników
Realizacja pomocy na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych dla dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego „Wyprawka szkolna”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe	700 uczniów objętych pomocą	700 uczniów objętych pomocą	700 uczniów objętych pomocą
„Daj szansę!” – program wspierający dzieci z niepełnosprawnością i zagrożonych niepełnosprawnościami współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK	120 miejsc	120 miejsc	120 miejsc
Zapewnienie kształcenia uwzględniającego potrzeby uczniów w ramach szkolnictwa specjalnego, integracyjnego i ogólnodostępnego	Wydział Edukacji UMK	980 wydanych skierowań do kształcenia specjalnego	550 wydanych skierowań do kształcenia specjalnego	550 wydanych skierowań do kształcenia specjalnego
Organizacja dowozu dzieci i uczniów niepełnosprawnych do przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i szkół lub zwrot kosztów przejazdu	Wydział Edukacji UMK	770 dzieci, którym zapewniono bezpłatny dowóz, 351 dzieci, w przypadku których koszty dowozu zostały zwrócone	770 dzieci, którym zapewniono bezpłatny dowóz, 380 dzieci, w przypadku których koszty dowozu zostały zwrócone	770 dzieci, którym zapewniono bezpłatny dowóz, 400 dzieci, w przypadku których koszty dowozu zostały zwrócone
Udzielanie pomocy w formie jednorazowego świadczenia z tytułu	Krakowskie Centrum Świadczeń	80 świadczeniobiorców, 80 wypłaconych świadczeń	80 świadczeniobiorców, 80 wypłaconych świadczeń	80 świadczeniobiorców, 80 wypłaconych świadczeń

urodzenia się dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu				
Realizacja rządowego programu „Za życiem” i organizacja wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole	Wydział Edukacji UMK	22 620 zaplanowanych godzin w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci	22 620 zaplanowanych godzin w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci	22 620 zaplanowanych godzin w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci
Organizowanie i realizacja usługi „Pomoc w domu”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Grodzki Urząd Pracy	4 rodzin korzystających z usługi	5 rodzin korzystających z usługi	6 rodzin korzystających z usługi
Organizacja zajęć wspierających rozwój dzieci z niepełnosprawnością oraz spotkań integracyjnych w filiach Biblioteki Kraków	Biblioteka Kraków	900 uczestników zajęć	1000 uczestników zajęć	1000 uczestników zajęć
Organizacja indywidualnych kursów logopedycznych	Centrum Kultury Podgórze	361 uczestników	364 uczestników	376 uczestników
Przystosowanie głównej siedziby do obsługi dziecka z niepełnosprawnością ruchową (budowa podjazdu)	Centrum Kultury Podgórze	25 przedsięwzięć, w których mogą uczestniczyć dzieci z niepełnosprawnością ruchową	30 przedsięwzięć, w których mogą uczestniczyć dzieci z niepełnosprawnością ruchową	35 przedsięwzięć, w których mogą uczestniczyć dzieci z niepełnosprawnością ruchową

III. Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do świadczeń i usług wspierających socjoekonomiczne funkcjonowanie rodziny:

III.1 Zadanie centralne: Wsparcie rodziców w zaspokajaniu podstawowych potrzeb dzieci

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe			Planowana wysokość środków na realizację zadania 2019-2021
		2019	2020	2021	
Świadczenie pomocy materialnej w formie: zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami do zasiłku rodzinnego, świadczenia rodzicielskiego, zasiłku pielęgnacyjnego świadczenia pielęgnacyjnego, zasiłku dla opiekuna, specjalnego zasiłku opiekuńczego, jednorazowej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia się dziecka	Krakowskie Centrum Świadczeń	36 000 świadczeniobiorców, 444 000 wypłaconych świadczeń	36 000 świadczeniobiorców, 444 000 wypłaconych świadczeń	36 000 świadczeniobiorców, 444 000 wypłaconych świadczeń	314 000 000 zł
Realizacja świadczeń wychowawczych	Krakowskie Centrum Świadczeń	125 000 świadczeniobiorców, 1 080 000 wypłaconych świadczeń	125 000 świadczeniobiorców, 1 480 000 wypłaconych świadczeń	125 000 świadczeniobiorców, 1 480 000 wypłaconych świadczeń	2 000 000 000 zł
Realizacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego	Krakowskie Centrum Świadczeń	3 000 świadczeniobiorców, 30 000 wypłaconych świadczeń	3 000 świadczeniobiorców, 30 000 wypłaconych świadczeń	3 000 świadczeniobiorców, 30 000 wypłaconych świadczeń	42 000 000 zł

Świadczenie jednorazowej gminnej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia się dziecka	Krakowskie Centrum Świadczeń	2 000 świadczeniobiorców, 2 000 wypłaconych świadczeń	2 000 świadczeniobiorców, 2 000 wypłaconych świadczeń	2 000 świadczeniobiorców, 2 000 wypłaconych świadczeń	6 000 000 zł
Realizacja pomocy materialnej w formie dodatku opiekuńczego	Krakowskie Centrum Świadczeń	400 świadczeniobiorców, 4 250 wypłaconych świadczeń	400 świadczeniobiorców, 4 250 wypłaconych świadczeń	400 świadczeniobiorców, 4 250 wypłaconych świadczeń	6 200 000 zł
Realizacja programu „Dobry Start”	Krakowskie Centrum Świadczeń	72 500 świadczeniobiorców, 72 500 wypłaconych świadczeń	72 500 świadczeniobiorców, 72 500 wypłaconych świadczeń	72 500 świadczeniobiorców, 72 500 wypłaconych świadczeń	65 250 000 zł
Pomoc w zakresie dożywiania dzieci	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	4 100 dzieci objętych pomocą w formie gorących posiłków w ramach miejskiego programu osłonowego oraz programu „Posiłek w szkole i w domu”	4 100 dzieci objętych pomocą w formie gorących posiłków w ramach miejskiego programu osłonowego oraz programu „Posiłek w szkole i w domu”	4 100 dzieci objętych pomocą w formie gorących posiłków w ramach miejskiego programu osłonowego oraz programu „Posiłek w szkole i w domu”	13 265 000 zł
Realizacja stypendiów szkolnych, zasiłków szkolnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	850 uczniów objętych pomocą w formie stypendium szkolnego i zasiłku szkolnego,	800 uczniów objętych pomocą w formie stypendium szkolnego i zasiłku szkolnego,	750 uczniów objętych pomocą w formie stypendium szkolnego i zasiłku szkolnego,	3 600 000 zł

III.2 Zadanie skorelowane: Poprawa kondycji materialnej rodzin z dziećmi

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Realizacja świadczeń pomocy społecznej w formie: zasiłku okresowego, zasiłków celowych i celowych specjalnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	2500 rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie zasiłku okresowego, zasiłków celowych i celowych specjalnych	2500 rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie zasiłku okresowego, zasiłków celowych i celowych specjalnych	2500 rodzin z dziećmi objętych pomocą w formie zasiłku okresowego, zasiłków celowych i celowych specjalnych

III.3 Zadanie skorelowane: Rozwijanie warunków służących zapewnianiu bezpieczeństwa mieszkaniowego rodzin z dziećmi i wsparciu rodziców w powrocie na rynek pracy,

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Udostępnienie osobom samotnie wychowującym pięcioro lub więcej dzieci możliwości pierwszeństwa w zawarciu umowy najmu lokalu z zasobów gminy	Wydział Mieszkalnictwa UMK	do 10 lokali	do 10 lokali	do 10 lokali
Umożliwienie spłaty zadłużenia w czynszu, w ramach programu reintegracji społecznej i zawodowej dla osób zadłużonych z tytułu korzystania z mieszkań komunalnych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zarząd Budynków Komunalnych, Grodzki Urząd Pracy	3 rodziny z dziećmi uczestniczących w programie, 19 350,00 zł łącznej kwoty spłaty zadłużenia czynszowego	5 rodzin z dziećmi uczestniczących w programie, 35 000,00 zł łącznej kwoty spłaty zadłużenia czynszowego	5 rodzin z dziećmi uczestniczących w programie, 37 500,00 zł. łącznej kwoty spłaty zadłużenia czynszowego

Refundacja kosztów opieki nad dzieckiem lub dziećmi do lat 6 lub nad osobą zależną	Grodzki Urząd Pracy	40 osób korzystających z refundacji	40 osób korzystających z refundacji	40 osób korzystających z refundacji
Doradztwo zawodowe połączone z przygotowaniem indywidualnego planu działania w obszarze badania kompetencji zawodowych oraz predyspozycji do wykonywania określonych zawodów – indywidualne poradnictwo zawodowe	Grodzki Urząd Pracy	50 osób korzystających z doradztwa	50 osób korzystających z doradztwa	50 osób korzystających z doradztwa
Określenie predyspozycji osób, które chcą założyć własną działalność gospodarczą oraz przygotowanie ich do stworzenia biznes planu – grupowe poradnictwo zawodowe	Grodzki Urząd Pracy	10 uczestników, 3 grupy szkoleniowe	10 uczestników, 3 grupy szkoleniowe	10 uczestników, 3 grupy szkoleniowe
Przygotowanie do lepszego radzenia sobie na rynku pracy poprzez uczestnictwo w szkoleniu z zakresu umiejętności aktywnego poszukiwania pracy	Grodzki Urząd Pracy	20 uczestników	20 uczestników	20 uczestników
Aktywizacja bezrobotnych rodziców w ramach Klubu Integracji Społecznej, Centrum Integracji Społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	100 rodziców, którzy uczestniczyli w KIS, 9 rodziców, którzy uczestniczyli w CIS	90 rodziców, którzy uczestniczyli w KIS, 10 rodziców, którzy uczestniczyli w CIS	90 rodziców, którzy uczestniczyli w KIS, 10 rodziców, którzy uczestniczyli w CIS
Promowanie aktywnych form pomocy poprzez utrzymywanie zatrudnienia w ramach prac społecznie użytecznych i robót publicznych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	53 rodziców, którzy podjęli prace społecznie użyteczne, roboty publiczne	60 rodziców, którzy podjęli prace społecznie użyteczne, roboty publiczne	60 rodziców, którzy podjęli prace społecznie użyteczne, roboty publiczne

IV Kreowanie przestrzeni do rozwijania kompetencji osobistych i społecznych dzieci i młodzieży

IV.1 Zadanie centralne: Wsparcie rodziny w procesie wychowawczym

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe			Planowana wysokość środków na realizację działania 2019-2021
		2019	2020	2021	
Prowadzenie placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, specjalistycznej, podwórkowej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK, organizacje pozarządowe	34 placówki wsparcia dziennego	34 placówki wsparcia dziennego	34 placówki wsparcia dziennego	29 649 000 zł

IV.2 Zadanie skorelowane: Kształtowanie warunków sprzyjających prawidłowemu rozwojowi społecznemu dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy rówieśniczej

Planowane do realizacji działania	Komórka/ jednostka odpowiedzialna za realizację	Wskaźniki rezultatów zaplanowanych działań oraz ich wartości docelowe		
		2019	2020	2021
Organizacja specjalistycznej pracy socjalnej w formule streetworkingu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK,	241 dzieci i młodzieży objętej wsparciem streetworkerów, 64 dzieci i młodzieży, u których	248 dzieci i młodzieży objętej wsparciem streetworkerów, 90 dzieci i młodzieży, u których	255 dzieci i młodzieży objętej wsparciem streetworkerów, 73 dzieci i młodzieży, u których

	organizacje pozarządowe	sytuacja szkolna uległa poprawie, 109 dzieci i młodzieży, u których stwierdzono poprawę funkcjonowania społecznego	sytuacja szkolna uległa poprawie, 113 dzieci i młodzieży, u których stwierdzono poprawę funkcjonowania społecznego.	sytuacja szkolna uległa poprawie, 124 dzieci i młodzieży, u których stwierdzono poprawę funkcjonowania społecznego
Organizacja zajęć profilaktycznych dla dzieci i młodzieży	Referat Profilaktyki Straży Miejskiej Krakowa	3300 zajęć	3300 zajęć	3300 zajęć
Organizacja przedstawienia profilaktycznego dla dzieci	Referat Profilaktyki Straży Miejskiej Krakowa	40 przedstawień	40 przedstawień	40 przedstawień
„Akademia Barbakusa” – cykl spotkań dla rodziców z dziećmi nt. unikania zagrożeń i bezpiecznego zachowania	Referat Profilaktyki Straży Miejskiej Miasta Kraków	10 spotkań, 300 uczestników	10 spotkań, 300 uczestników	10 spotkań, 300 uczestników
Spotkania z rodzicami uczniów krakowskich szkół	Referat Profilaktyki Straży Miejskiej Miasta Kraków	10 spotkań,	10 spotkań,	10 spotkań,
„EKIPA DOBRA” – Młodzieżowe Centrum Wolontariatu w ARTzonie – projekt wzmacniający potencjał społeczny młodzieży, przygotowujący do pełnienia roli wolontariusza w instytucjach kultury i organizacjach społecznych	Ośrodek Kultury im. C. K. Norwida	20 spotkań, 40 uczestników	20 spotkań, 40 uczestników	20 spotkań, 40 uczestników
Prowadzenie w „Strefie Nastolatka” działań adresowanych do nastolatków, którzy doświadczają przemocy fizycznej lub psychicznej, borykają się z chorobą alkoholową rodziców, przeżywają trudności w relacjach rówieśniczych, niepowodzenia szkolne, problemy domowe	Pełnomocnik PMK ds. Rodziny, Krakowskie Stowarzyszenie Kuratorów Sądowych, Centrum Kultury „Dworek Białostrzemiński”	53 spotkania	50 spotkań	50 spotkań
„Otwarty Kraków” – konkursy edukacyjne w ramach Programu	Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia	40 uczestników konkursu	40 uczestników konkursu	40 uczestników konkursu

„Otwarty Kraków” dla dzieci przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych, dla dzieci z zakresu wiedzy o innych narodowościach zamieszkujących Kraków				
Prowadzenie działań profilaktycznych w formie szkoleń, wykładów skierowanych do dzieci i młodzieży	Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień	500 szkoleń, 10 000 uczestników szkoleń	600 szkoleń, 12 000 uczestników szkoleń	700 szkoleń, 13 000 uczestników szkoleń
Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia rodziców młodzieży wykazującej zachowania ryzykowne z obszaru uzależnień	Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień	5 programów, 40 rodziców biorących udział w programach, liczba młodzieży biorącej udział w programach - 200	5 programów, 50 rodziców biorących udział w programach, liczba młodzieży biorącej udział w programach - 300	5 programów, 55 rodziców biorących udział w programach, liczba młodzieży biorącej udział w programach - 350
Organizacja szkolenia z zakresu profilaktyki uzależnień wśród dzieci	Wydział Sportu UMK	(realizacja od 2020 roku)	250 uczestników	250 uczestników
„Sport przeciw wkluczeniom”	Wydział Sportu UMK	40 000 osobowejść	40 000 osobowejść	40 000 osobowejść

5 Monitoring i ewaluacja Programu

Wyniki badań jakościowych uzyskane w ramach ewaluacji mid-term Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018²⁰, a także wnioski z projektu badawczego, którego przedmiotem była kondycja i potrzeby krakowskich rodzin z dziećmi, zostały uwzględnione jako forma ewaluacji ex-ante niniejszej edycji Programu.

W wymiarze kontekstowym i strategicznym, stan dziedziny wspieranie rodziny będą obrazować zarówno wskaźniki rezultatów działań zaplanowanych w ramach realizacji zadań centralnych i skorelowanych, jak i wskaźniki z dziedziny W „Pomoc i integracja społeczna”:

- udział rodzin mających 3 i więcej dzieci w liczbie rodzin ogółem (W7_W),
- zakres usług dostępnych w ramach Karty Rodzinnej 3+ (W8_W),
- populacja rodzin w Krakowie korzystających z Programu Krakowska Karta Rodzinna 3+ (W19_W),
- populacja rodzin w Krakowie korzystających z Programu Kraków dla Rodziny N (W38_W),
- populacja dzieci w Krakowie korzystających z placówek wsparcia dziennego (W17_W),
- poziom wsparcia w formie zapomogi z tytułu urodzenia dziecka w Gminie Miejskiej Kraków (W18_W).

Ponadto, ze względu na jakościowy charakter założonych celów, po zakończeniu realizacji całości Programu zostanie uruchomiona ewaluacja ex-post, w której opracowaniu założeń metodologicznych pomocny będzie systematyczny monitoring polegający na gromadzeniu danych liczbowych za dany rok kalendarzowy. Jednostka/komórka odpowiedzialna za realizację danego zadania jest zobowiązana do przekazywania rocznych zestawień do MOPS do 31 stycznia roku kalendarzowego następującego po okresie sprawozdawczym, co umożliwi bieżącą weryfikację wskaźników ilościowych obrazujących realizację poszczególnych przedsięwzięć.

²⁰ Wyniki badań jakościowych przeprowadzonych w ramach ewaluacji mid-term Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2016-2018, opracowanie własne.